

**Bariery we współpracy przedsiębiorców ze szkołami kształcącymi
kadry na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej**

Zamawiający:

Badania zrealizowane zostały na zlecenie Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, w ramach projektu „Sektorowa Rada ds. Kompetencji Turystyki”.

Badania współfinansowane są ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Termin realizacji projektu:

sierpień-październik 2019 r.

Autor raportu:

dr Mariusz Barczak

Wstęp

Celem zaprezentowanych w raporcie wyników badań było ustalenie czy we współpracy szkół wyższych kształcących kadry na potrzeby branży hotelarskiej z przedsiębiorcami występują bariery a także jeśli występują ustalenie źródeł ich pochodzenia.

Dokument składa się z czterech zasadniczych części poprzedzonych wstępem i zakończonych podsumowaniem.

Pierwsza z nich odnosi się do charakterystyki kształcenia kadr na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej.

Druga charakteryzuje rynek usług hotelarskich w Polsce pod kątem podaży, a także opisuje badania odnoszące się do rynku pracy w tej branży. Ta część wydaje się szczególnie istotna dla zrozumienia potrzeb branży.

Trzecią część rozpoczyna analiza literatury w zakresie barier we współpracy pomiędzy światem nauki i edukacji a światem biznesu, dzieląc je ze względu na miejsce występowania barier (uczelnia i/lub przedsiębiorstwo) a następnie odnosi się do dobrych praktyk w tym zakresie.

W części czwartej zaprezentowano wyniki badań sondażowych przeprowadzonych przez autora raportu w okresie sierpień-wrzesień 2019 roku zarówno wśród przedstawicieli szkół wyższych jak i przedstawicieli branży hotelarskiej.

W ostatniej części raportu przedstawiono rekomendacje dla Sektorowej Rady ds. Kompetencji – Turystyka odnoszące się do poruszanych w raporcie zagadnień.

1. Charakterystyka kształcenia kadr dla potrzeb branży hotelarskiej w szkołach wyższych

Kształcenie w polskim szkolnictwie wyższym oparte jest na Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹, a także jest spójne z funkcjonowaniem Polskiej Ramy Kwalifikacji (poziomy 6 do 8). Polska Rama Kwalifikacji (PRK) jest jednym z kluczowych elementów Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. PRK jest narzędziem nowego typu, które umożliwia porównywanie kwalifikacji uzyskanych w Polsce z kwalifikacjami uzyskanymi w innych krajach. Odnosząc PRK do branży

¹ Dz.U. 2018 poz. 1668

hotelarskiej należy stwierdzić, że potrzeby branży w zakresie kwalifikacji nabywanych w systemie edukacji formalnej zaspokajane są przede wszystkim na poziomach od 3 do 6.

Opracowano również Sektorową Ramę Kwalifikacji dla Turystyki (SRKT), która jest narzędziem „przekładającym” na język branżowy Polską Ramę Kwalifikacji. Posługuje się terminologią właściwą dla branż wchodzących w skład sektora turystyki oraz odnosi się do zadań i kompetencji specyficznych dla tych branż. SRKT odpowiada zatem na potrzeby czterech grup odbiorców: pracodawców, osób uczących się w celu nabycia konkretnych kwalifikacji, podmiotów opisujących kwalifikacje w celu wpisania ich do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji oraz instytucji szkoleniowych². Sektorowa Rama Kwalifikacji dla sektora turystyki (SRKT) obejmuje cztery branże, dla każdej z nich opracowano odrębną „podramę”. Jedną z nich jest „podrama” dla hotelarstwa. Należy jednak podkreślić, że nie odnosi się ona do kwalifikacji nabywanych w edukacji formalnej, dotyczy kwalifikacji rynkowych, nabywanych po ukończeniu szkoleń lub kursów.

Celem tworzenia ram kwalifikacji jest uporządkowanie kwalifikacji (rozumianych jako dyplomy, certyfikaty, świadectwa, itp., potwierdzające posiadanie określonych kompetencji), a tym samym podniesienie ich rozpoznawalności i „jakości”³.

² Tamże, s. 9.

³ <https://www.msit.gov.pl/pl/turystyka/aktualnosci/7382,Turystyka-pionierem-wdrazania-sektorowych-ram-kwalifikacji.html> [dostęp dnia 06.11.2019]

Ryc. 1. Polska Rama Kwalifikacji

Źródło: Mała encyklopedia ZSK.

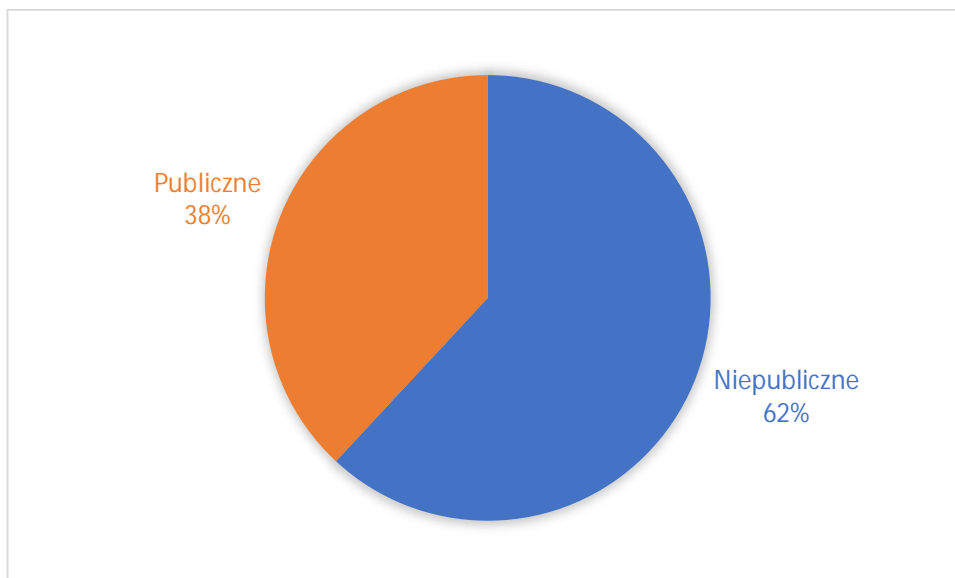
W Polsce⁴ kwalifikacje pełne na poziomie wyższym nabywane są w szkołach wyższych o profilu ogólniakademickim lub praktycznym. Funkcjonuje 386 instytucji szkolnictwa wyższego⁵, przy czym 239 to instytucje niepubliczne, a 147 instytucji to instytucje publiczne. Powstanie tak wielu instytucji niepublicznych miało swoje źródła m.in. w wyżu demograficznym lat dziewięćdziesiątych i dwutysięcznych. W latach 1991-1999 powstało 101 uczelni niepublicznych, w latach 2000-2009 aż 124, natomiast w latach 2010-2019 tylko 14 uczelni⁶.

⁴ Dane za sierpień 2019.

⁵ Rejestr obejmuje szkoły wyższe, związki uczelni a także instytucje kościelne: <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/rejstry/szkolnictwo?jsessionid=641B1B7C5A7283D6204307187373933A.NwsPr odA?execution=e1s1> [dostęp dnia 06.11.2019]

⁶ Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019, s. 10.

Ryc. 2. Instytucje szkolnictwa wyższego w Polsce w 2019 r.

Źródło: POL-on, dane z dn. 25.08.2019r.

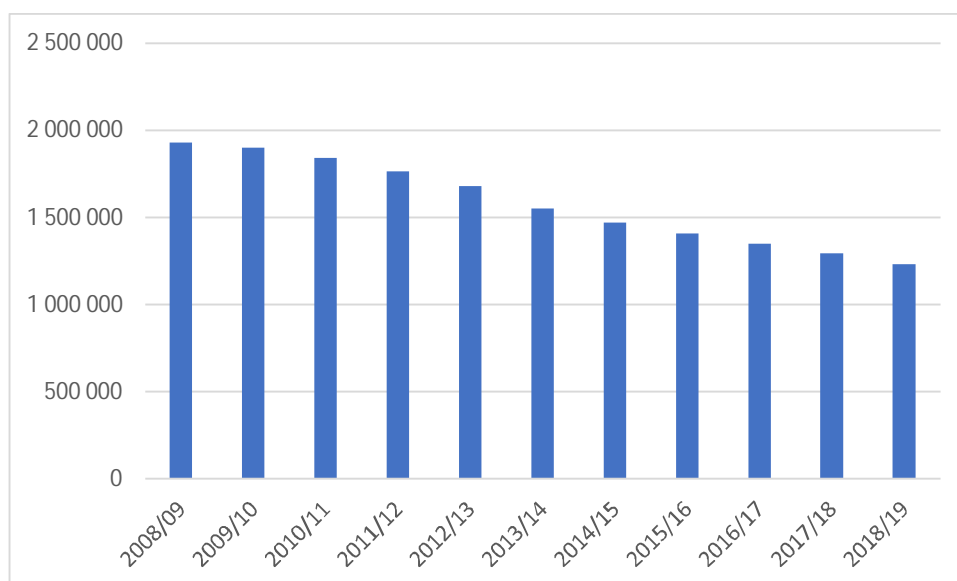
Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. w uczelniach wyższych kształciło się 1230,3 tys. studentów tj. o 61,6 tys. mniej niż w roku poprzednim. Trend spadkowy utrzymuje się już 10 lat z rzędu, bowiem w roku akademickim 2008/2009 liczba studentów była znacznie wyższa wynosiła 1927,8 tys. osób. (ryc. 3). Jednocześnie zaobserwować można trend wzrostowy (+7,6% rok do roku) wśród liczby studentów obcokrajowców, którzy wybierają Polskę na miejsce swojej nauki – aktualnie jest już ich ponad 78 tys.⁷ Największy odsetek liczby studentów (jako stosunek liczby studentów obcokrajowców do liczby studentów ogółem w danym województwie) występuje w woj. lubelskim, natomiast najmniejszy w woj. warmińsko-mazurskim.

Największa liczba absolwentów z roku 2017/2018 ukończyła kierunki związane z biznesem, administracją i prawem – 73694 osoby. Natomiast wśród kierunków odnoszących się do sfery usług było to 27702 absolwentów⁸.

⁷ GUS, Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 (wyniki wstępne), s. 2.

⁸ Tamże, s. 3.

Ryc. 3. Liczba studentów w Polsce w latach 2008-2019

Źródło: GUS, [Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 - dane do wykresu](#)

Na potrzeby niniejszej analizy, przeszukano bazy Zintegrowanego Systemu o Nauce i Szkolnictwie Wyższym pod kątem takich zapytań jak „hotelarstwo”. W wyniku analizy ustalono, że na polskich uczelniach występują jedynie trzy kierunki wprost odnoszące się do branży hotelarskiej tj.:

- 1) Gastronomia i hotelarstwo
 - a. Studia I stopnia, profil praktyczny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, dyscyplina wiodąca: technologia żywności i żywienia (Obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych/dziedzina nauk rolniczych).
 - b. Studia I stopnia, profil ogólnoakademicki, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Siedlcach, dyscyplina wiodąca: technologia żywności i żywienia (Obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych/dziedzina nauk rolniczych).
- 2) Hotelarstwo i animacja czasu wolnego

- a. Studia I stopnia, profil praktyczny, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu, dyscyplina wiodąca: ekonomia (Obszar nauk społecznych/dziedzina nauk ekonomicznych).
- 3) Turystyka międzynarodowa, hotelarstwo i usługi czasu wolnego
- a. studia II stopnia, profil ogólnoakademicki, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, dyscyplina wiodąca: ekonomia (Obszar nauk społecznych/dziedzina nauk ekonomicznych).

Dla uzyskania pełnego obrazu kształcenia kadr na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej – należy również uwzględnić specjalności, czasami nazywane obszarami studiów, licznie występujące na innych kierunkach w wielu szkołach wyższych. W tab. nr 1 zaprezentowano przegląd występowania kierunków turystycznych w poszczególnych miastach i regionach. Najszersza oferta występuje w województwach: mazowieckim (15 kierunków), małopolskim (14 kierunków) i śląskim (9 kierunków). Tymczasem najmniejsze występowanie stwierdzono w województwach: warmińsko-mazurskim (1 kierunek), świętokrzyskim i opolskim (po 2 kierunki).

Tab. 1 Kierunki turystyczne na wyższych uczelniach w Polsce (wg. miejscowości)

Miejscowość/lokalizacja wg. miejsca kształcenia	Region	Liczba jedn. prow. kształcenie	W tym: liczba kierunków		w tym podaż oferty na :	
			TiR	INNE	I stopnia	II stopnia
Jelenia Góra	dolnośląskie	1	1		1	1
Wrocław	dolnośląskie	6	5	1	6	4
Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie	3	2	1	2	3
Toruń	kujawsko-pomorskie	2	2		2	1
Biała Podlaska	lubelskie	2	2		2	2
Lublin	lubelskie	6	3	4	6	4
Zamość	lubelskie	1	1		1	
Gorzów Wielkopolski	lubuskie	1	1		1	1
Sulechów	lubuskie	1	1		1	

Łódź	łódzkie	3	3		3	1
Tomaszów Mazowiecki	łódzkie	1	1		1	
Kraków	małopolskie	11	8	3	11	5
Nowy Targ	małopolskie	1	1		1	1
Sucha Beskidzka	małopolskie	1	1		1	1
Tarnów	małopolskie	1	1		1	
Pruszków	mazowieckie	1	1		1	
Radom	mazowieckie	3	3		3	1
Siedlce	mazowieckie	1	1	1	1	
Warszawa	mazowieckie	10	8	2	9	5
Opole	opolskie	2	1	1	2	1
Jarosław	podkarpackie	1		1	1	
Krosno	podkarpackie	1	1		1	
Rzeszów	podkarpackie	3	2	1	3	2
Białystok	podlaskie	2	2		2	1
Łomża	podlaskie	1	1		1	
Gdańsk	pomorskie	5	4	1	5	3
Gdynia	pomorskie	1	1		1	
Słupsk	pomorskie	1	1		1	
Chorzów	śląskie	1	1		1	
Częstochowa	śląskie	2	2		2	
Katowice	śląskie	5	2	3	4	4
Racibórz	śląskie	1	1		1	
Kielce	świętokrzyskie	1	1		1	
Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	1	1		1	
Olsztyn	warmińsko- mazurskie	1	1		1	1
Leszno	wielkopolskie	1	1		1	
Poznań	wielkopolskie	7	6	3	7	6
Koszalin	zachodniopomorskie	1	1		1	
Szczecin	zachodniopomorskie	4	4		4	2
Razem	-	98	80	22	95	50

Źródło: Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019, s. 19.

Nie bez znaczenia w diagnozowaniu barier i identyfikacji potrzeb mogą okazać się wyniki badań publikowanych przez MNiSW w raportach „Ekonomicznych losów absolwentów (ELA)” na kierunkach, w których nazwie występuje „hotelarstwo” tj. „gastronomia

i hotelarstwo”, „hotelarstwo i animacja czasu wolnego” oraz „turystyka międzynarodowa, hotelarstwo i usługi czasu wolnego”. System ELA zawiera raporty tematyczne poświęcone różnorodnym aspektom losów absolwentów. Tematami tych raportów są:

- Poszukiwanie pracy i bezrobocie,
- Wynagrodzenia,
- Doświadczenie pracy przed dyplomem a sytuacja zawodowa po dyplomie,
- Praca a dalsze studia,
- Geograficzne zróżnicowanie losów absolwentów.

Analiza danych zamieszczonych w wyżej wymienionym systemie wykazała brak absolwentów kierunków „hotelarstwo i animacja czasu wolnego” oraz „turystyka międzynarodowa, hotelarstwo i usługi czasu wolnego”⁹. W raportach znalazły się jednak informacje o absolwentach kierunku „gastronomia i hotelarstwo”.

Tabela nr 2 przedstawia dane na temat ekonomicznych losów absolwentów kierunku „gastronomia i hotelarstwo”.

⁹ Brak absolwentów na wskazanych kierunkach może wynikać z faktu, że analizowany kierunek był kierunkiem nowym w ofercie uczelni i nie było jeszcze pierwszych absolwentów lub w cyklu, który podlegał analizie nie był prowadzony nabór na ten kierunek.

Tab. 2. Analiza ekonomicznych losów absolwentów kierunku „gastronomia i hotelarstwo”

	Osoby, które miały doświadczenie pracy etatowej lub samozatrudnienia przed uzyskaniem dyplomu	Osoby, które nie miały doświadczenia pracy etatowej ani samozatrudnienia przed uzyskaniem dyplomu
Tryb stacjonarny – 45 os.		
Średni czas (w miesiącach) od uzyskania dyplomu do podjęcia pierwszej pracy po uzyskaniu dyplomu	1,08 m-ca	5,71 m-ca
Średni czas (w miesiącach) od uzyskania dyplomu do podjęcia pierwszej pracy na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu	0,33 m-ca	7,86 m-ca
Procent absolwentów, którzy mieli doświadczenie bycia bezrobotnym w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu	0%	9,1%
Średnie miesięczne wynagrodzenia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu	2028,90 zł	1912,13 zł
Tryb niestacjonarny - 17 os.		
Średni czas (w miesiącach) od uzyskania dyplomu do podjęcia pierwszej pracy po uzyskaniu dyplomu	0,22 m-ca	2,14 m-ca
Średni czas (w miesiącach) od uzyskania dyplomu do podjęcia pierwszej pracy na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu	0,57 m-ca	3,5 m-ca

Procent absolwentów, którzy mieli doświadczenie bycia bezrobotnym w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu	0%	12,5%
Średnie miesięczne wynagrodzenia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu	2817,47 zł	2447,99 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ekonomicznych Losów Absolwentów – 09.10.2019r.

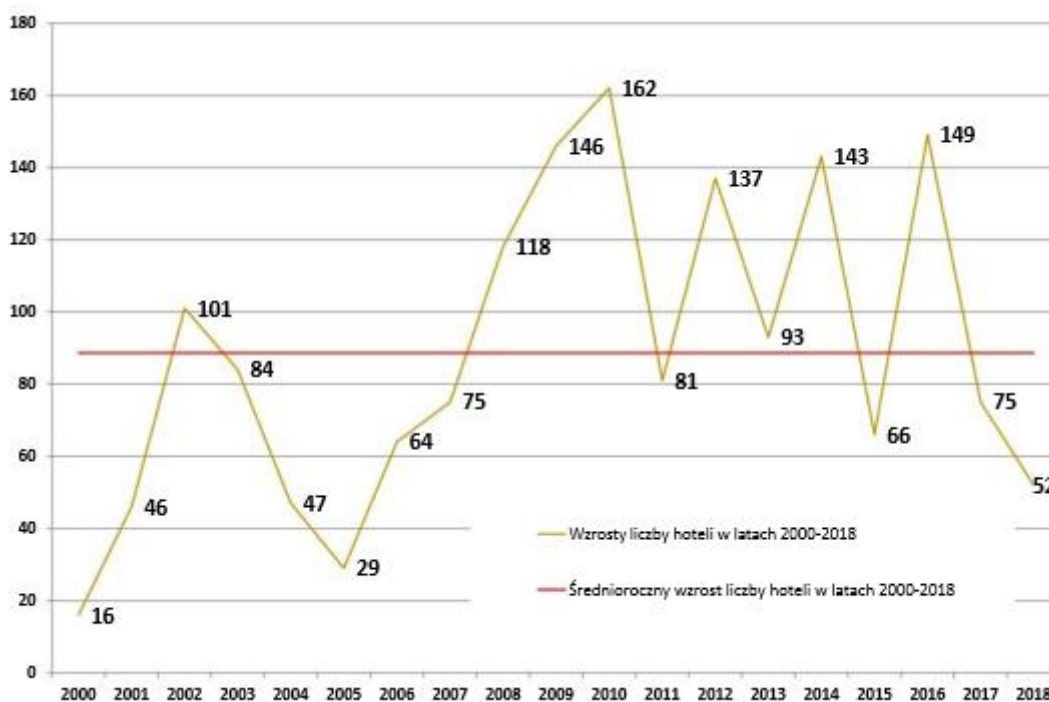
Na podstawie danych zaprezentowanych w tabeli nr 2 można wnioskować, że osoby, które miały doświadczenie pracy etatowej lub samozatrudnienia przed uzyskaniem dyplomu znajdowały pracę pięciokrotnie szybciej po uzyskaniu dyplomu aniżeli osoby, które nie miały takiego doświadczenia. Ponadto ich zarobki okazały się wyższe (zarówno w grupie absolwentów studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych). W grupie osób, które miały doświadczenie pracy etatowej lub samozatrudnienia przed uzyskaniem dyplomu nikt nie doświadczył bycia bezrobotnym w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu. Tymczasem w przypadku absolwentów nie posiadających takiego doświadczenia było to 9,1% (tryb stacjonarny) i 12,5% (tryb niestacjonarny). Posiadanie doświadczenia zawodowego przynosi absolwentom wymierne korzyści, zatem zadaniem szkoły wyższej powinno być zapewnienie zdobycia takiego doświadczenia w trakcie studiów poprzez udział studentów w praktykach i stażach.

Reasumując należy stwierdzić, że zwiększająca się liczba studentów obcokrajowców to także zwiększająca się liczba pracowników zagranicznych, którzy muszą być przygotowani do sprzedaży lub świadczenia usług turystycznych w Polsce. Przygotowanie tej grupy do pracy w branży hotelarskiej wymaga znacznej modyfikacji programu kształcenia w zakresie doboru przedmiotów i zapewnienia miejsc do realizacji praktyk zawodowych, prowadzonych nierzadko w języku obcym. Zadaniem SRK-T powinno być stworzenie ogólnopolskiego portalu internetowego, na którym studenci z branży mogliby znaleźć miejsce odbywania praktyki lub stażu.

2. Charakterystyka rynku hotelarskiego w Polsce

Przedstawiona w punkcie pierwszym niniejszego raportu analiza kształcenia na poziomie wyższym na kierunkach hotelarskich (a także szerzej turystycznych) powinna odpowiadać na potrzeby branży hotelarskiej, w której od dwóch lat obserwowane jest wyraźne spowolnienie. Jego odzwierciedleniem jest zmniejszanie się liczby nowo otwieranych obiektów w poszczególnych latach. W roku 2018 na rynku funkcjonowały 2592 obiekty (o 52 obiekty więcej niż w roku 2017 – wzrost o 2,04%). W tym miejscu warto przypomnieć, że w roku 2000 funkcjonowały jedynie 924 obiekty¹⁰. Jednak obecny wzrost wielkości podaży na rynku hotelarskim daleki jest od średniej z okresu od roku 2000 do 2018.

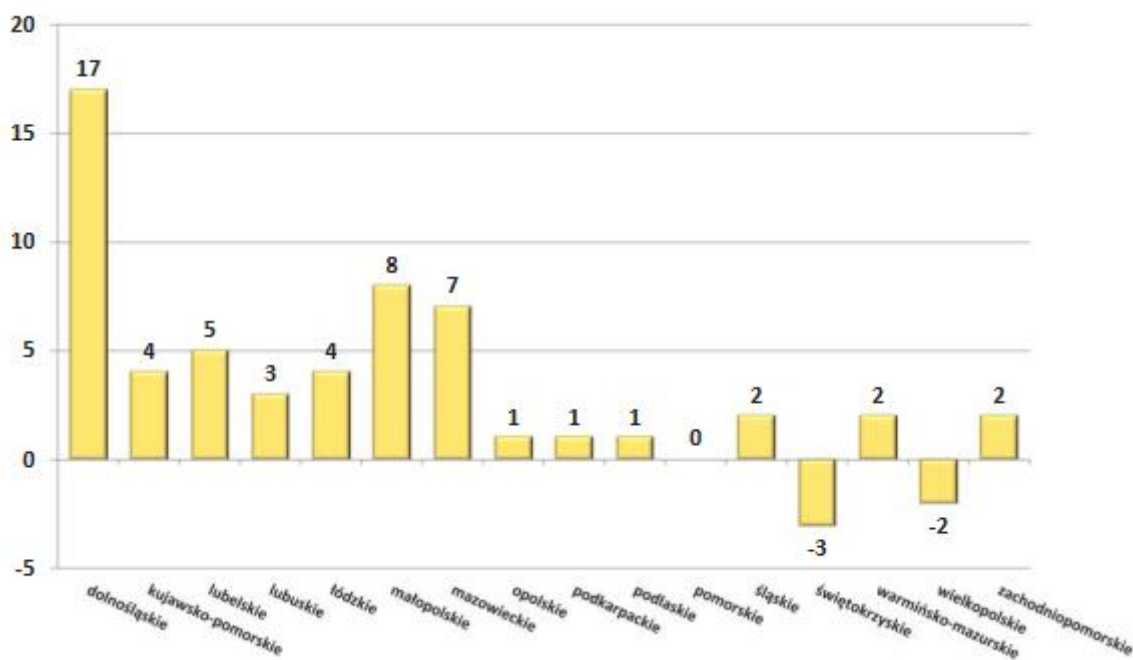
Ryc. 4. Przyrost liczby hoteli w latach 2000-2018

Źródło: Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019, s. 10.

¹⁰ Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019, s. 4.

Ryc. 5. Przyrost lub spadek liczby obiektów (porównanie 2017 do 2018) w poszczególnych województwach

Źródło: Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019, s. 4.

Przyrost liczby obiektów zanotowano w 13 województwach, spadek tylko w 2, a w jednym – pomorskim - liczba obiektów nie uległa zmianie. Jednocześnie we wszystkich województwach nastąpił przyrost liczby pokoi (do 136 080 w 2018r. – wzrost o 4,6% w porównaniu do roku 2017 roku). Największe obiekty budowano lub rozbudowywano w województwie mazowieckim, gdzie przybyło 1542 pokoi, natomiast na dolnym śląsku było to 1011 pokoi¹¹.

Wzrost podaży w branży hotelarskiej – mierzonej liczbą obiektów i pokoi - wynika m.in. ze wzrostu liczby turystów (19,6 mln w 2018 r. – wzrost 7,5% w stosunku do roku 2017), a także odwiedzających jednodniowych, dla których hotel jest bardzo często miejscem spotkań biznesowych (66,3 mln w 2018 r. – wzrost o 1,2% w stosunku do

¹¹ Tamże , s. 8.

roku 2017)¹².

Istotnym elementem, który może posłużyć do zdiagnozowania potrzeb w zakresie kształcenia na poziomie wyższym i identyfikacji barier we współpracy szkół wyższych z przedsiębiorcami jest zmiana w podaży usług noclegowych (tab. nr 3), która dotyczy przede wszystkim spadku podaży w obiektach 1 i 2 – gwiazdkowych oraz dynamicznego jej wzrostu w obiektach 5 – gwiazdkowych. Taki stan rynku wskazuje na zapotrzebowanie na absolwentów, posiadających kompetencje umożliwiające zaspokajanie rosnących oczekiwań gości hotelowych.

Tab. 3. Zmiana podaży usług hotelowych w okresie od lipca 2014r. do lipca 2019 r.

Kategoria	Lipiec 2014			Zmiana liczby hotelu [%]	Lipiec 2019		
	Liczba hotelu	Liczba pokoi	Liczba miejsc noclegowych		Liczba hotelu	Liczba pokoi	Liczba miejsc noclegowych
*	206	6752	13949	-16%	173	5806	11965
**	674	21983	45094	-4,7%	642	20048	41109
***	1209	50412	99646	+24,00%	1499	63458	126230
****	315	31467	61488	+38,40%	436	40210	79015
*****	54	6832	13356	+46,30%	79	9530	18654

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hotelu,

Lipiec-Sierpień 2019, s. 22.

W literaturze przedmiotu zauważa się, że wiele obiektów noclegowych boryka się z niedostatkami wykwalifikowanego personelu, aktywnie angażującego się w proces kreowania wartości dla klienta. Sytuacji takiej doświadczają usługodawcy w Europie, Ameryce, Australii czy Azji¹³.

¹² Główny Urząd Statystyczny 2018.

¹³ Sidorkiewicz M., Tokarz-Kocik A., Analiza internetowych ofert pracy oraz poszukiwanych kwalifikacji w hotelarstwie na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, folia Turistica nr 42, AWF Kraków, Kraków 2017,

Oczekiwaniem branży w stosunku do absolwentów szkół wyższych jest pewien zestaw cech, które powinien posiadać pracownik obiektu noclegowego tj. cechy wynikające z wykształcenia, doświadczenie zawodowe, osobowość zawodowa i wygląd, który ogrywa ważną rolę w przypadku pracowników mających bezpośredni kontakt z klientem¹⁴.

W celu przeprowadzenia analizy podaży pokoi hotelowych i podaży obiektów w największych aglomeracjach, autor zdecydował się na obliczanie wskaźnika (roboczo nazwanego wskaźnikiem nasycenia ofertą kształcenia), w którym zestawiał liczbę kierunków turystycznych w konkretnej aglomeracji do podaży pokoi hotelowych (wskaźnik P) i obiektów hotelowych (wskaźnik H). Z wyliczeń przeprowadzonych przez autora wynika, że w IIIQ 2018 r. najwyższy wskaźnik nasycenia ofertą P zanotowano w Poznaniu (0,165), natomiast najniższy w Warszawie (0,066). Podobne wyniki uzyskano dla wskaźnika H, gdzie Poznań uzyskał 11,47 a Warszawa 6,2. Oczywiście wskaźnik zakłada sytuację, w której większość absolwentów poszukuje miejsca pracy w miejscu studiów, co autor uznał za wysoce prawdopodobne. Tym samym należy stwierdzić, że mimo dużej podaży na warszawskim rynku hotelowym cały czas istnieje luka w zakresie zapotrzebowania na absolwentów kierunków turystyczno-hotelarskich. Ponadto, w prezentowanej tabeli, wyraźnie widać trend zmniejszania się liczb obiektów o niższych kategoriach przy jednoczesnym trendzie zwiększania się liczby obiektów 3, 4 i 5-cio gwiazdkowych. Konsument usług turystycznych, a tym samym gość hotelowy staje się klientem coraz bardziej wymagającym, jego potrzeby powinien diagnozować i rozwiązywać personel pracujący w tej branży.

Tab. 4. Wskaźnik nasycenia ofertą P w największych aglomeracjach Polski

Miejscowość	Podaż pokoi hotelowych [IIIQ 2018]	Liczba kierunków turystycznych	Wskaźnik nasycenia ofertą*
-------------	------------------------------------	--------------------------------	----------------------------

s. 89 za: King, McKercher i Waryszak 2003, O'Leary i Deegan 2005, Walsh i Taylor 2007, Dickerson 2009, Salehuddin i in. 2010, Maxwell, Ogden i Broadbridge 2010, Bednarska 2014.

¹⁴ Tamże s. 90-91.

Warszawa	15086	10	0,066
Kraków	10948	11	0,100
Gdańsk/Gdynia/Sopot	6333	6	0,095
Wrocław	5272	6	0,113
Poznań	3616	7	0,165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie następujących źródeł informacji: Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019 oraz Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019.

*Wskaźnik nasycenia ofertą kształcenia P = (liczba kierunków turystycznych/podaż pokoi) x 100

Tab. 5. Wskaźnik nasycenia ofertą H w największych aglomeracjach Polski

Miejscowość	Podaż obiektów hotelowych [IIIQ 2018]	Liczba kierunków turystycznych	Wskaźnik nasycenia ofertą*
Warszawa	166	10	6,02
Kraków	100	11	11,00
Gdańsk/Gdynia/Sopot	85	6	7,05
Wrocław	62	6	9,67
Poznań	61	7	11,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie następujących źródeł informacji: Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019 oraz Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019.

*Wskaźnik nasycenia ofertą kształcenia H= (liczba kierunków turystycznych/podaż obiektów) x 100

Interesujące badania pilotażowe w zakresie analizy ofert pracy w branży hotelarskiej przeprowadzili w województwie zachodniopomorskim Sidorkiewicz i Tokarz¹⁵, którzy w swoich badaniach ustalili m.in. strukturę procentową zapotrzebowania na określone stanowiska pracy. Wyniki wskazały, że zachodniopomorskie hotele poszukiwały przede wszystkim recepcjonistów (23%), kelnerów (20%), kucharzy (16%), pokojowych (14%), pomocy kuchennych (10%), barmanów (6%), konserwatorów (1%). Wśród ofert na stanowiska kierownicze znalazły się tylko: kierownik recepcji (6%) i pracownik marketingu (4%). Uzyskane wyniki skłaniają do przemyśleń odnośnie zapotrzebowania na pracowników w obiektach hotelarskich posiadających wykształcenie wyższe. Wniosek ten potwierdza również liczba wskazań w ogłoszeniach o pracę, w których określano wymogi w zakresie wykształcenia. Spośród wszystkich 51 obserwacji objętych analizą¹⁶ – w 6 wymagano posiadania „wykształcenia podstawowego”, w kolejnych 6, „wykształcenia średniego” i zaledwie w 1 „wykształcenia wyższego” –. Dużo ważniejsze okazują się kompetencje językowe (31 wskazań), czy też praktyka zdobyta w branży (22 wskazania).

Zwiększająca się podaż usług hotelarskich w obiektach 4 i 5***** sprawia, że uczelnie powinny rozważyć zasadność wprowadzenia do programu studiów wyspecjalizowanych kursów i szkoleń, po ukończeniu których absolwent byłby lepiej przygotowany do zaspokojenia oczekiwań przedsiębiorcy i rosnących wymagań gości hotelowych.

3. Klasyfikacja barier w podejmowaniu współpracy szkół wyższych z otoczeniem gospodarczym

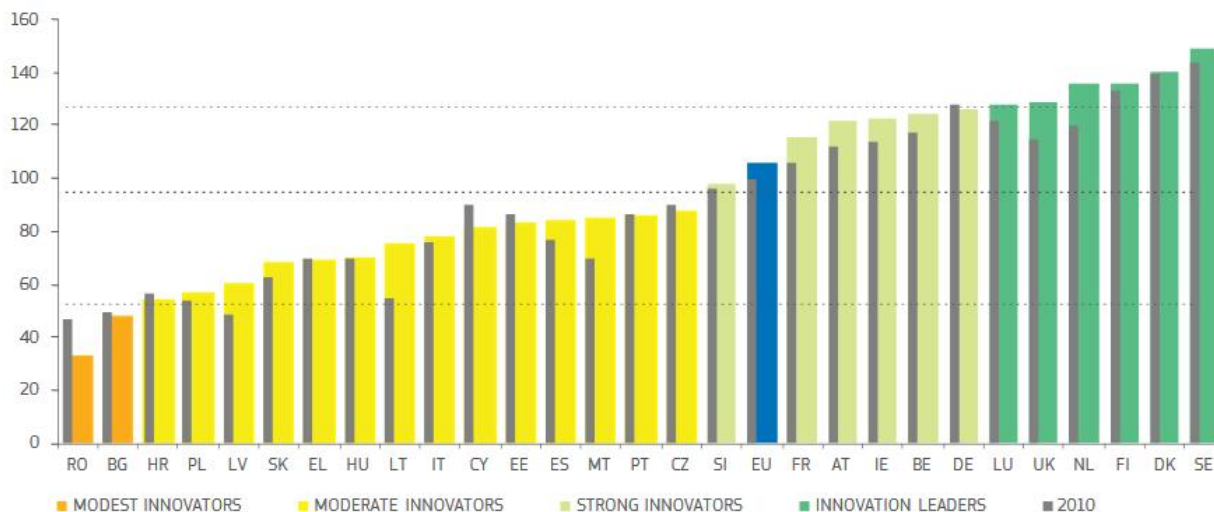
Innowacyjność gospodarki, w coraz większym stopniu zależy od budowania relacji pomiędzy uczelniami a przedsiębiorstwami. Wpływa to zarówno na konkurencyjność kraju, przedsiębiorstwa jak i konkurencyjność absolwentów. Niestety Polska cały czas zajmuje ostatnie miejsca w rankingach innowacyjności (ryc. nr 6), na tle pozostałych państw UE¹⁷.

¹⁵ Sidorkiewicz M., Tokarz-Kocik A., Analiza internetowych ofert pracy oraz poszukiwanych kwalifikacji w hotelarstwie na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, folia Turistica nr 42, AWF Kraków, Kraków 2017.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ European Innovation Scoreboard 2018 - <http://www.kpk.gov.pl/wp->

Ryc. 6. Europejski Wskaźnik Innowacyjności

Źródło: *European Innovation Scoreboard 2018*, s. 9.

Zdaniem Pukin P. „współpraca szkół wyższych z przedsiębiorstwami umożliwia także wykorzystanie efektów synergicznych do uzyskania przewagi zarówno sektora prywatnego jak i publicznego a korzyściami z wprowadzenia tzw. trzeciej misji uczelni jest m.in. pobudzenie wzrostu gospodarczego oraz rozwoju regionalnego a także wzrost innowacji w gospodarce¹⁸”.

Współpraca, nazywana także kooperacją, wspiera wzrost gospodarczy na kilka sposobów:

- prowadzi do wyższej specjalizacji, co oznacza poprawę konkurencyjności funkcjonujących na rynku podmiotów,
- może stanowić źródło informacji o produktach,
- w dłuższym okresie zwiększa poziom zaufania między partnerami, co wpływa na obniżenie kosztów transakcyjnych,
- poprawia dostęp do zasobów materialnych i niematerialnych¹⁹.

To właśnie poprawa dostępu do zasobów materialnych i niematerialnych przez obie strony wydaje się najważniejszą korzyścią ze współpracy szkół wyższych z przedsiębiorcami. Tym samym niwelowanie barier w tej współpracy staje się jednym z

content/uploads/2018/06/ETAY18001ENN_version26062018.pdf [dostęp dnia 9.10.2019]

¹⁸ Pukin P., Współpraca uczelni wyższych z przedsiębiorcami w Polsce – uwarunkowania, korzyści, bariery, formy współpracy. W: *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Katowice 2019, s. 94.

¹⁹ Tomaszewski M., Bariery we współpracy w zakresie innowacji między przedsiębiorcami a pracownikami ze sfery nauki – przegląd literatury, *Przedsiębiorczości i zarządzanie*, 2019, tom XX, zeszyt 8, s. 59.

istotnych wyzwań dla podmiotów gospodarki, w tym przede wszystkim sfery nauki i biznesu.

Analizą barier w podejmowaniu współpracy zajmowali się m.in. Bryła, Jurczyk i Domański²⁰, którzy wśród najważniejszych barier wymienili:

- barierę mentalno-kulturową,
Pracownicy szkół wyższych i przedsiębiorstw nie mają ugruntowanych społeczno-kulturowych wzorców współpracy.
- bariery zachowań organizacyjnych – niechęć do podejmowania ryzyka,
W wielu szkołach wyższych nie określono zasad i procedur współpracy.
- bariery informacyjne - słabe kontakty obu środowisk;
Nie we wszystkich uczelniach funkcjonują jednostki wychodzące z wynikami na zewnątrz. Dobrym wzorcem do naśladowania jest, w opinii autora, Think Corner, działający przy Uniwersytecie w Helsinkach²¹.
- bariery finansowe – niechęć do podejmowania inwestycji w projekty B+R.
Po stronie przedsiębiorcy bardzo często jest przeświadczenie, że kooperacja z uczelnią wymaga znaczącego zaangażowania finansowego.
- bariery organizacyjne;
Wynikające z faktu, że współpraca najczęściej oparta jest na poszczególnych jednostkach i nie jest rozwiązywana systemowo.
- bariery prawne – tj. wymogi i ograniczenia wprowadzane przez przepisy prawne.

Jednocześnie we wspomnianej wyżej publikacji²² znalazła się identyfikacja barier ze względu na miejsce ich występowania, którą autor niniejszej publikacji wzbogacił o wskazanie źródła barier dzieląc je na: finansowe (F), społeczno-kulturowe (SK), biurokratyczne (B).

²⁰ Bryła P., Jurczyk T., Domański T., klasyfikacja barier współpracy z otoczeniem gospodarczym przez uczelnie wyższe, *Marketing i Rynek* 5/2013, s. 10.

²¹ Think Corner oferuje przestrzenie, usługi i wydarzenia w celu generowania nowych pomysłów i nowej kreatywnej energii. Drzwi i pomysły są otwarte dla wszystkich zainteresowanych współpracą z uczelnią. <https://www.helsinki.fi/en/think-corner> [dostęp dnia 26.10.2019]

²² Tamże s. 11.

Tab. 7. Klasyfikacja barier podejmowania współpracy przez uczelnie i przedsiębiorstwa według miejsca ich występowania

Lokalizacja barier współpracy	Identyfikacja barier
Uczelnie i przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> · brak zainteresowania współpracą (SK) · niezrozumienie potrzeb partnerów (SK) · nadmierna biurokracja podczas inicjowania współpracy (B) · problemy z zarządzaniem prawami własności intelektualnej (B)
Uczelnie	<ul style="list-style-type: none"> · konflikt interesów (SK) · niekorzystny wpływ na sytuację pracowników i/lub studentów (SK) · procedury i biurokracja (B) · niechęć pracowników do współpracy (SK) · słabe przygotowanie kandydatów na studia (SK) · ryzyko finansowe (F) · obciążenie pracowników inną działalnością badawczą i/lub dydaktyczną (SK) · obawy przed faworyzowaniem rozwiązań konkretnego przedsiębiorcy (SK) · brak zaplecza instytucjonalnego do obsługi współpracy (B)
Przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> · zachowanie poufności (SK) · trudności w wycenie wartości współpracy (F) · brak możliwości ponoszenia dużych nakładów na projekty badawczo-rozwojowe (F) · niewielka skłonność do podejmowania działań innowacyjnych (SK) · brak znajomości modeli i wzorców współpracy (B) · zniechęcenie w wyniku dotychczasowej współpracy (SK)

	<ul style="list-style-type: none"> · niesprzyjająca kultura organizacyjna przedsiębiorstwa (B) · przekonanie, że pracownicy nauki nie nadążają za rozwojem to przedsiębiorstwa mają przewagę w zakresie wiedzy i technologii (SK)
--	---

Źródło: Bryła P., Jurczyk T., Domański T., *klasyfikacja barier współpracy z otoczeniem gospodarczym przez uczelnie wyższe, Marketing i Rynek 5/2013, s. 10.*

Na podstawie przeprowadzonej analizy zidentyfikowanych barier można stwierdzić, że wśród barier występujących jednocześnie po obu stronach, dominują bariery społeczno-kulturowe, których przezwyciężenie zajmuje znacznie więcej czasu aniżeli przezwyciężenie barier finansowych czy też biurokratycznych. Tak różne podejście do współpracy wynika m.in. z różnic w celach działania uczelni i przedsiębiorców. Uczelnie nastawione są przede wszystkim na rozwój nowej wiedzy i prestiż środowiska, natomiast dla przedsiębiorstw najważniejszy jest rozwój nowych produktów i usług, a także osiągnięcie celów przedsiębiorstwa (patrz tab. 8)

Na relacje obu środowisk silnie i negatywnie oddziałuje także tak zwana luka komunikacyjna, której występowanie wynika zarówno z działalności po stronie nauki jak i biznesu. Pracownicy nauki niedostatecznie często zastanawiają się jak wyniki ich prac będzie można wykorzystać praktycznie i nie mają wiedzy na temat potrzeb przedsiębiorstw. To wszystko sprawia, że pracownicy występujący po stronie szkół wyższych uważani są wciąż za bardziej pasywną stronę²³.

Wpływ na powstanie luki mają także zachowania przedsiębiorców wynikające z braku wiedzy na temat oferty dedykowanej przez szkoły wyższe do biznesu, jak i z braku świadomości, że wiele problemów, z którymi borykają się przedsiębiorcy może być z powodzeniem rozwiązanych przez sferę nauki²⁴.

Tab. 8. Różnice w podejściu do wybranych kryteriów przez szkoły wyższe i przedsiębiorstwa

Kryterium	Szkoly wyższe	Przedsiębiorstwa
-----------	---------------	------------------

²³ Tomaszewski M., Bariery we współpracy w zakresie innowacji między przedsiębiorcami a pracownikami ze sfery nauki – przegląd literatury, *Przedsiębiorczości i zarządzanie*, 2019, tom XX, zeszyt 8, s. 59.

²⁴ Pietras P., Bariery współpracy przy wdrażaniu innowacji w organizacji sieciowej na styku sektora przedsiębiorstw B+R, *Organizacja i Zarządzanie*, 4(24), s. 129-150.

Orientacja	<ul style="list-style-type: none"> · Rozwój nowej wiedzy 	<ul style="list-style-type: none"> · Rozwój nowych produktów i usług
Ocena wyniku	<ul style="list-style-type: none"> · Prestiż środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> · Osiągnięcie celów przedsiębiorstwa
Cel	<ul style="list-style-type: none"> · Rozwój naukowy · Swobodny wybór celu i tematu badań 	<ul style="list-style-type: none"> · Przychody ze sprzedaży · Efektywność · Wydajność
Czas	<ul style="list-style-type: none"> · Ma drugorzędne znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> · Ma znaczenie pierwszorzędne
Rezultat	<ul style="list-style-type: none"> · Nie zakładają z góry rezultatu 	<ul style="list-style-type: none"> · Z góry określony - poszukiwany
Pracownicy	<ul style="list-style-type: none"> · Nie mają bezpośrednich korzyści finansowych z realizowanych projektów 	<ul style="list-style-type: none"> · Czerpią bezpośrednio korzyści z realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bryła P., Jurczyk T., Domański T., klasyfikacja barier współpracy z otoczeniem gospodarczym przez uczelnie wyższe, Marketing i Rynek 5/2013.

Niemniej szkoły wyższe jako „węzły przestrzeni kreatywności” odgrywają szczególną rolę we współpracy międzyśrodowiskowej. Na uczelniach, w większym zakresie niż na przedsiębiorstwach, spoczywa obowiązek podejmowania działań na rzecz społeczeństwa, co wynika to wprost z ich misji²⁵.

Współpraca nauki i gospodarki przybiera, w praktyce, rozmaite formy²⁶:

- a) pracownicy gospodarki podejmują studia podyplomowe, studia wyższe lub studia doktoranckie,
- b) pracownicy gospodarki poszukują pracowników nauki w celu realizacji wspólnych projektów w ramach konsorcjów, partnerstwa strategicznego, ect.,
- c) pracownicy nauki podejmują staże w przedsiębiorstwach,
- d) pracownicy nauki przygotowują opinie, ekspertyzy, recenzje wniosków bądź projektów wykonywanych dla przedsiębiorców,
- e) pracownicy nauki zgłaszający wynalazki i opisy patentów w celu późniejszej

²⁵ Szymański P. (red.), Model funkcjonowania laboratorium inLAB, Bydgoszcz 2012, s. 9.

²⁶ Szymański P. (red.), Model funkcjonowania laboratorium inLAB, Bydgoszcz 2012, s. 10-11.

ich sprzedaży przedsiębiorstwom,

f) pracownicy nauki wykonują badania na zamówienie przedsiębiorstw ,

g) podpisywane są umowy o udostępnienie / korzystanie z know-how,

h) absolwenci uczelni wyższych podejmują pracę w przedsiębiorstwach wykorzystując zdobytą wiedzę i umiejętności.

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. – „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” Uczelnia może uzyskiwać także przychody z odpłatnej dydaktyki i działalności gospodarczej. W związku z tym, że uczelnie mogą obejmować udziały w spółkach prawa handlowego, również z podmiotami biznesowymi, mogą one także czerpać korzyści z finansowego majątku trwałego, a katalog przychodów uczelni nie jest katalogiem zamkniętym. W ww. ustawie znaleźć można tylko jedną wzmiankę o przedsiębiorcach tj. *„Kształcenie doktorantów może być prowadzone we współpracy z innym podmiotem, w szczególności przedsiębiorcą lub zagraniczną uczelnią lub instytucją naukową”*- (art. 198, pkt. 6 ustawy). Podobnie tylko jedna wzmianka dotyczy kształcenia dualnego tj. *„Uczelnia może prowadzić studia dualne, które są studiami o profilu praktycznym prowadzonymi z udziałem pracodawcy. Organizację studiów określa umowa zawarta w formie pisemnej”* – (art. 62 ustawy).

Badania przeprowadzone wśród przedsiębiorców²⁷, wskazują na konieczność współpracy ze szkołami wyższymi. Przedstawiciele biznesu są świadomi, że współpraca ze środowiskiem naukowym jest jednym z istotnych warunków sprostania rynkowej presji dopasowywania się i wdrażania innowacji na każdym poziomie działalności przedsiębiorstwa (produktowym, organizacyjnym i procesowym oraz marketingowym).

Zdaniem autora współpraca bardzo często przyjmuje charakter nieformalny, a zatem występuje zdecydowanie częściej aniżeli potwierdzają to badania. Niektórzy autorzy nazywają to zjawisko „akademicką szarą strefą”²⁸.

²⁷ Markiewicz P., Ratajczak R., Raport z badań fokusowego. Grupa: Przedsiębiorcy, in-LAB, Bydgoszcz 2012 oraz Nieżurawski L., Kuzel M., Szymański P., Pomianowska-Kardaś A., Mroczkowski A., Nowakowska Z., Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2010.

²⁸ Matusiak K., Guliński J. (red.), Systemy transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce. Siły motoryczne i bariery, PARP, Poznań-Łódź-Wrocław-Warszawa, 2010.

Dobłą praktyką, godną polecenia, jest rozwiązanie systemowe oparte na modelu inLAB, czyli Innowacyjnego Laboratorium Współpracy Nauk i Biznesu, wypracowane i upowszechnione w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy oraz na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Opracowany podręcznik opisuje ten model, jego uruchamianie i funkcjonowanie, określa procedury prowadzenia takiej jednostki oraz ścieżkę implementacji tego rozwiązania²⁹.

W związku z tym, że od lat obserwowane jest przesunięcie podstawowych gałęzi gospodarki w stronę usług, a rozwój branży hotelarskiej wpisuje się w ten trend, studia muszą uczyć elastyczności, kreatywności, komunikatywności i asertywności.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że wśród barier, występujących po obu stronach, dominują bariery społeczno-kulturowe, których – jak już stwierdzono - przezwyciężenie zajmuje znacznie więcej czasu aniżeli barier finansowych czy też biurokratycznych. Działaniem niwelującym taki stan rzeczy powinny stać się cykliczne spotkania obu środowisk inicjowane przez SRK-T. Bardzo często bowiem na relacje obu środowisk silnie i negatywnie oddziałuje tak zwana luka komunikacyjna, której występowanie wynika zarówno z działalności po stronie szkolnictwa wyższego jak i biznesu. W przyszłości należałoby skupić się na organizacji większej liczby spotkań przedstawili szkół wyższych z przedsiębiorcami, aby zachęcić ich do bliższego poznania się co w przyszłości zdaniem autora przełoży się także na wzrost zaufania do podejmowania wspólnych działań.

Ponadto z obserwacji autora, a także na podstawie rozmów prowadzonych w środowisku szkół wyższych wynika, że obciążenie pracowników inną działalnością badawczą i/lub dydaktyczną jest najczęstszym powodem nie podejmowania współpracy z przedsiębiorcami. Uczelnie powinny rozważyć wprowadzenie zastępowalności pensum dydaktycznego działalnością na rzecz lub we współpracy z przedsiębiorstwem. Takie rozwiązanie w znacznym stopniu zniwelowałoby tę istotną barierę we współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a przedsiębiorstwami.

²⁹ Szymański P. (red.), Model funkcjonowania laboratorium inLAB, Bydgoszcz 2012.

4. Bariery we współpracy szkół wyższych z przedsiębiorcami z branży hotelarskiej w świetle wyników przeprowadzonego badania

4.1. Metodyka badań

W celu uzyskania informacji na temat barier we współpracy przedsiębiorców ze szkołami kształcącymi kadry na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej zdecydowano się zarówno na badanie przedsiębiorców jak i szkół wyższych. Uzyskane wyniki po ich analizie stały się podstawą do wyciągnięcia wniosków i opracowania rekomendacji dla Sektorowej Rady ds. Kompetencji – Turystyka. Zastosowano sondaż jako metodę badawczą oraz kwestionariusz ankiety jako technikę badań. Wybór kwestionariusza podyktowany był przekonaniem, że narzędzie to pozwoli zgromadzić dane o charakterze ilościowym. Pierwszy z kwestionariuszy kierowany był do branży hotelarskiej natomiast drugi do przedstawicieli szkół wyższych. Oba kwestionariusze (patrz załącznik nr 1 i 2), składały się z 15 pytań, przy czym odpowiedzi na 12 pytań zostało wyskalowanych, a odpowiedzi na 3 pytania były otwarte. Kwestionariusze zawierały także metryczkę, przy czym w wersji dla przedsiębiorstw zawierała ona pytania o wielkość przedsiębiorstwa, miejscowość oraz kod PKD. Natomiast w wersji dla przedstawicieli szkół wyższych pytano o typ szkoły wyższej, profil kształcenia i poziom studiów. Podczas realizacji badania zdecydowano się także na umieszczenie obu kwestionariuszy w wersji online co miało rozszerzyć i ułatwić jego przeprowadzenie. Tymczasem wystąpiły duże trudności w pozyskaniu wypełnionych kwestionariuszy. Z tego powodu, czasem po wysyłce linku do ankiety online, zdecydowano się na bezpośredni kontakt z przedsiębiorcami w celu zachęcania ich do udziału w badaniu. W przypadku szkół wyższych wykonywanie telefonów nie było konieczne, gdyż dane spływały systematycznie. W badaniach wzięło udział 25 uczelni, przy czym wszystkie deklarowały, że współpracują z przedsiębiorcami z branży hotelarskiej lub gastronomicznej. Po stronie przedsiębiorstw kwestionariusz wypełniło 50 podmiotów.

a. Zidentyfikowane formy współpracy

Wśród uczelni 13 podmiotów stanowiły uczelnie publiczne, natomiast 12 badanych reprezentowało uczelnie niepubliczne. W badanej populacji 17 uczelni

realizowało kształcenie na profilu praktycznym, natomiast 8 na profilu ogólnoakademickim.

W grupie 50 badanych przedsiębiorstw 5 stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, 19 małe a 26 średnie (w badanej próbie nie znalazły się przedsiębiorstwa duże).

Najmniejszą grupę

(6 podmiotów) stanowiły przedsiębiorstwa zlokalizowane w miejscowościach od 50-100 tys. mieszkańców, kolejną (17 podmiotów) stanowiły przedsiębiorstwa zlokalizowane

w miejscowościach od 100-200 tys. mieszkańców, a 27 z nich zlokalizowanych było w miejscowościach powyżej 200 tys. mieszkańców.

W omawianym badaniu, w celach porównawczych zastosowano część jednakowych pytań kierowanych do przedstawicieli szkół wyższych i branży hotelarskiej. Wyniki porównania przedstawiają ryciny od 7 do 24.

Ryc. 7. Formy współpracy szkół wyższych z przedsiębiorstwami (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

Ryc. 8. Formy współpracy przedsiębiorstw ze szkołami wyższymi (%)

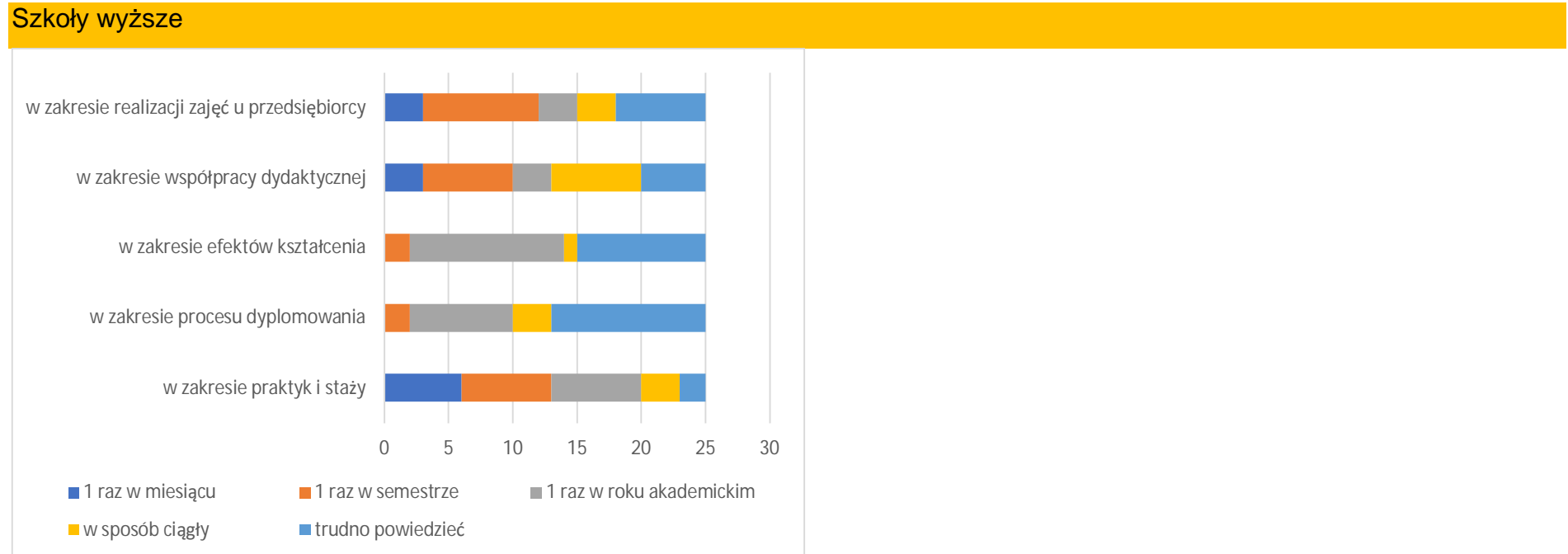

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

W pierwszej kolejności w badaniu próbowano ustalić, w jakich obszarach podejmowania jest współpraca przez obie strony. W wyniku analizy ustalono, że wszystkie badane szkoły wyższe oraz wszystkie przedsiębiorstwa podejmowały współpracę w zakresie realizacji praktyk i staży. Do najistotniejszych form współpracy po stronie szkół wyższych zaliczono ponadto: udział pracowników przedsiębiorstwa w prowadzeniu zajęć dydaktycznych (72%), realizację części zajęć dydaktycznych w siedzibie przedsiębiorstwa

(60%) oraz udział w tworzeniu programu kształcenia (60%). Po stronie przedsiębiorstw do najważniejszych zaliczono także: kształcenie podyplomowe (34%), udział w tworzeniu programów kształcenia (34%) oraz kształcenie dualne (24%).

Ryc. 9. Częstotliwość kontaktów szkół z przedsiębiorcami w poszczególnych obszarach współpracy (N)

Źródło: Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

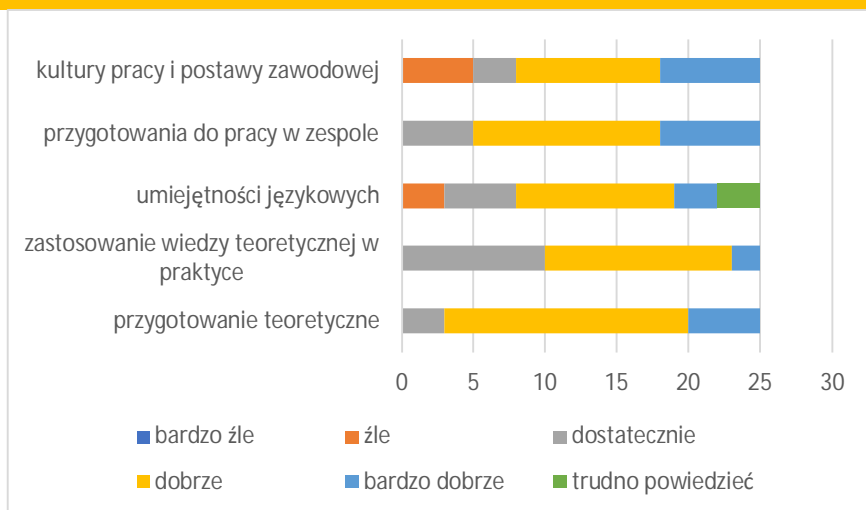
W badaniu analizowana była także częstotliwość kontaktów podejmowanych przez szkoły wyższe z przedsiębiorstwami w poszczególnych obszarach współpracy. Do najczęstszych (współpraca w sposób ciągły) zaliczono współpracę w zakresie dydaktyki,

natomiast do najrzadszych

(1 raz w roku akademickim) zaliczono współpracę w zakresie korekty efektów kształcenia.

Ryc. 10. Ocena przygotowania studentów do realizacji praktyk i staży (N)

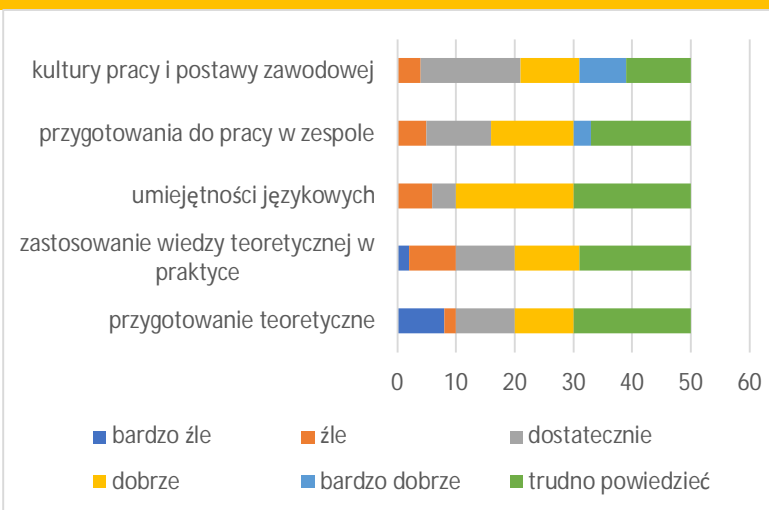
Szkoły wyższe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

Ryc. 11. Ocena przygotowania studentów do realizacji praktyk i staży (N)

Przedsiębiorstwa

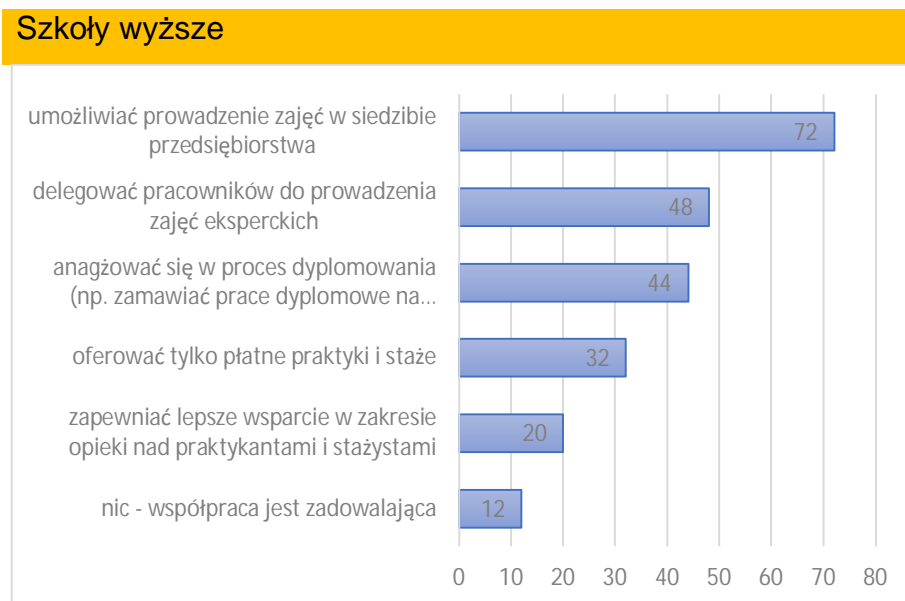

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania.

Kolejnym aspektem, który porównywano w obu grupach była ocena przygotowania studentów do realizacji praktyk i staży (ryc. 10-11). W tym aspekcie, wśród przedstawicieli szkół wyższych, dominował pogląd, że studenci mają dobre i bardzo dobre (N=22 / 88%) przygotowanie teoretyczne do realizacji praktyk. Tymczasem przedstawiciele przedsiębiorstw ocenili poziom tego przygotowania znacznie niżej (N=30 / 60%). W wielu zakresach (kryteriach oceny) przedstawicielom przedsiębiorstw trudno było ocenić poszczególne kompetencje studentów, co świadczyć może o tym, że czas realizacji praktyki nie pozwalał na dobre poznanie praktykanta, a być może także lepszego przygotowania go do dalszej pracy zawodowej. Wprowadzone przez nową

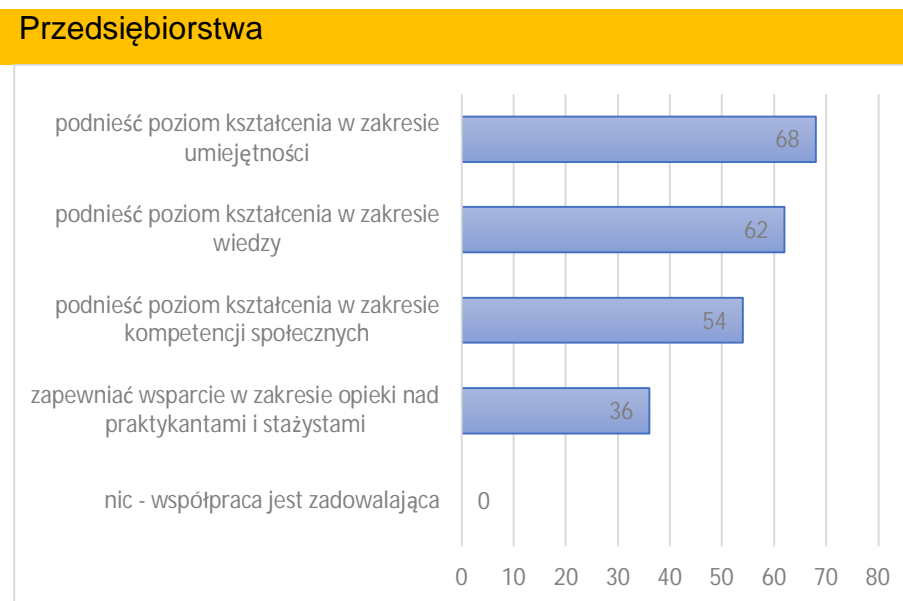
ustawę, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, zmiany w zakresie długości czasu trwania praktyk należy więc uznać za w pełni zasadne.

Ryc. 12. Ocena możliwości uatrakcyjnienia współpracy (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Ryc. 13. Ocena możliwości uatrakcyjnienia współpracy (%)

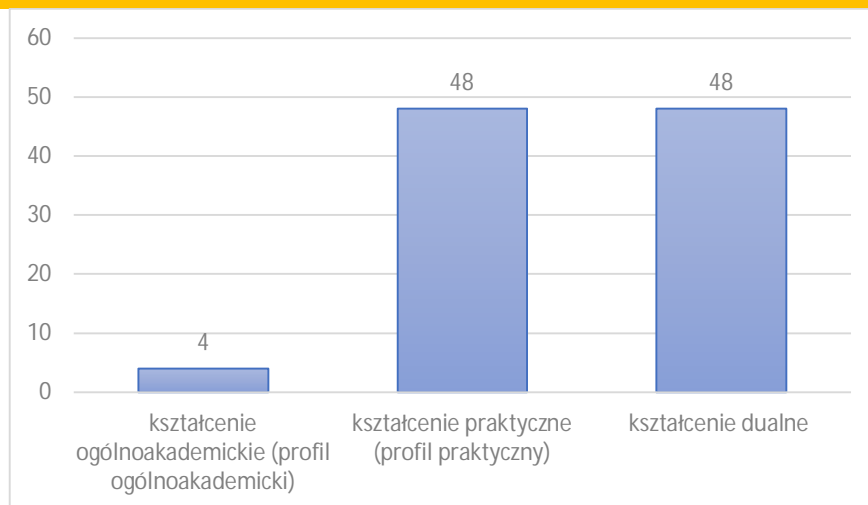
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

W badaniu poszukiwano także informacji na temat możliwości uatrakcyjnienia współpracy, co powinno się przełożyć na zmniejszenie negatywnego oddziaływania wybranych barier we współpracy. Dla szkół wyższych najważniejszym postulatem okazała się potrzeba umożliwienia prowadzenia zajęć w siedzibie przedsiębiorstwa (72% wskazań). Natomiast dla

przedstawiciele przedsiębiorstw najważniejsze okazało się podniesienie jakości kształcenia w zakresie umiejętności (68% wskazań).

Ryc. 14. Najbardziej optymalna forma kształcenia (%)

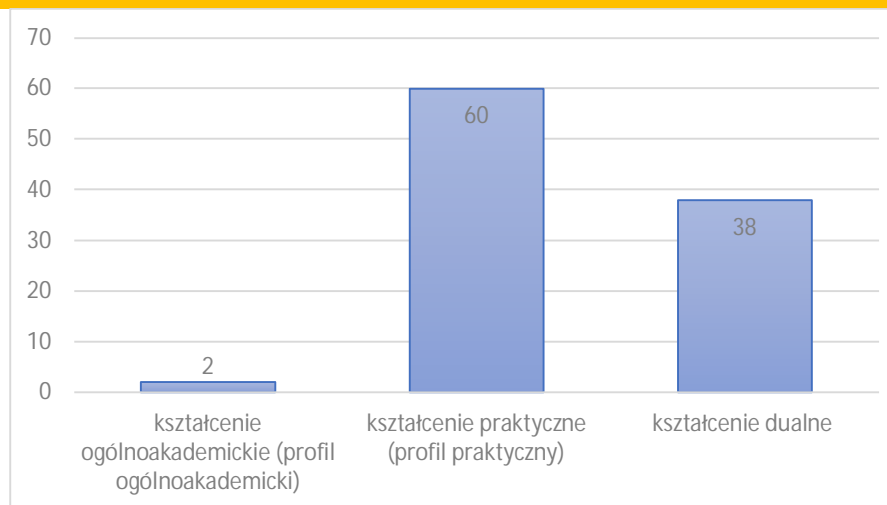
Szkolnictwo wyższe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Ryc. 15. Najbardziej optymalna forma kształcenia (%)

Przedsiębiorstwa

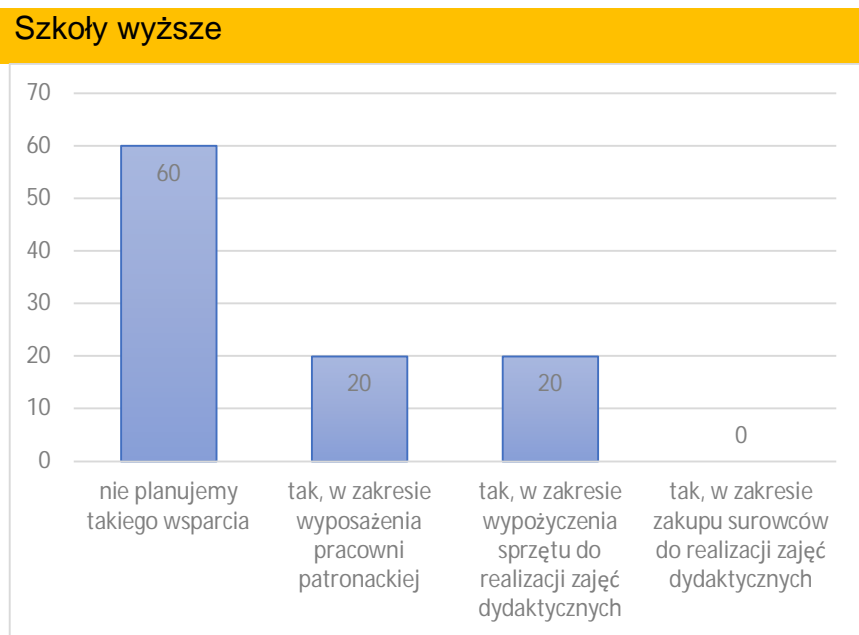

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Obie grupy badanych jednoznacznie wskazały, że najbardziej optymalną formą kształcenia jest kształcenie praktyczne i dualne, przy czym należy wspomnieć, że nowa ustawa - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce - załedwie w jednym artykule odnosi się do kształcenia dualnego, stanowiąc, że:” Uczelnia może prowadzić studia dualne, które są studiami o profilu praktycznym prowadzonymi z udziałem pracodawcy. Organizację studiów określa umowa zawarta w formie pisemnej” – (art. 62

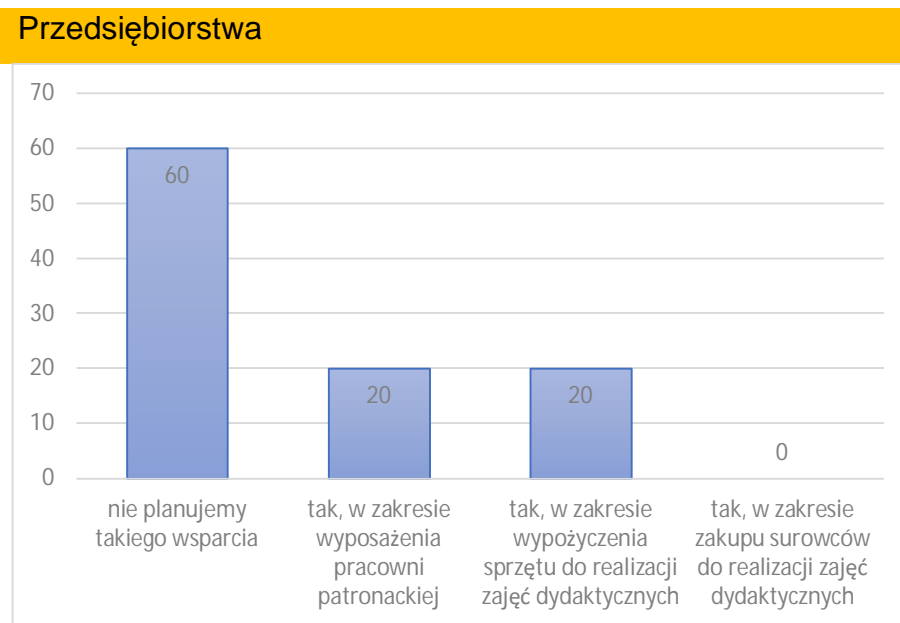
ustawy). Zdaniem autora tak duża potrzeba kształcenia „dualnego” powinna mieć swój wyraz w opracowaniu standardu (w ustawie lub rozporządzeniu). W standardzie takim należałoby określić m.in. wymiar zajęć prowadzonych u przedsiębiorcy, sposób wynagradzania studentów za udział w stażach lub praktykach, ect.

Ryc. 16. Oczekiwana forma wsparcia szkoły wyższej przez przedsiębiorstwo (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Ryc. 17. Deklarowana forma wsparcia szkoły wyższej przez przedsiębiorstwo (%)

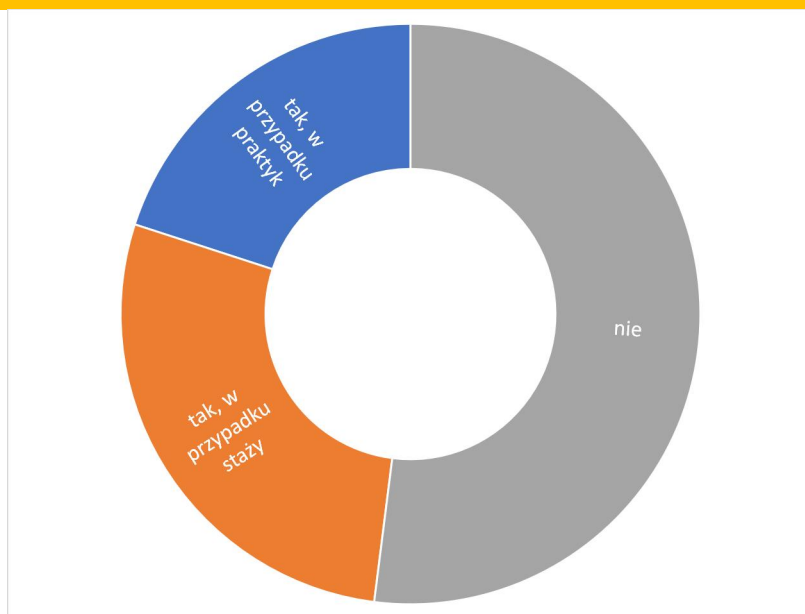

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Wyniki badania wykazały, że oczekiwane formy wsparcia szkoły wyższej przez przedsiębiorstwo są zgodne z deklarowanymi formami wsparcia, a do najczęstszych zakresów zaliczyć należy wyposażenie pracowni patronackiej oraz wypożyczanie sprzętu do realizacji zajęć dydaktycznych.

Ryc. 18. Wynagradzanie studentów podczas realizacji praktyk i staży

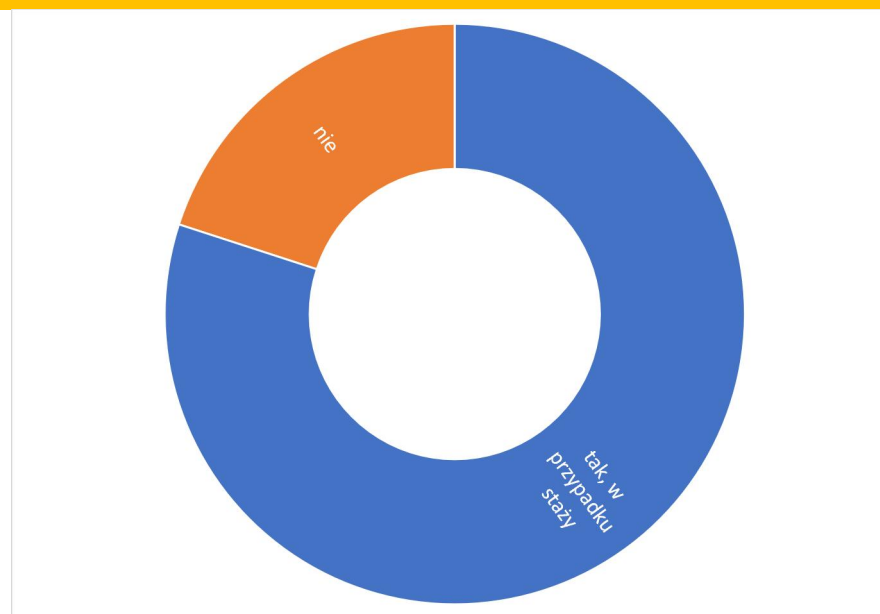
Szkoły wyższe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Ryc. 19. Wynagradzanie studentów podczas realizacji praktyk i staży

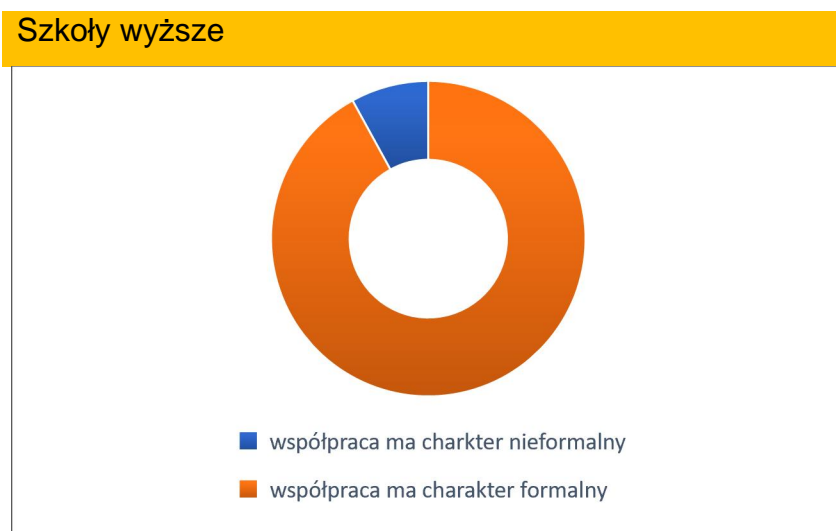
Przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

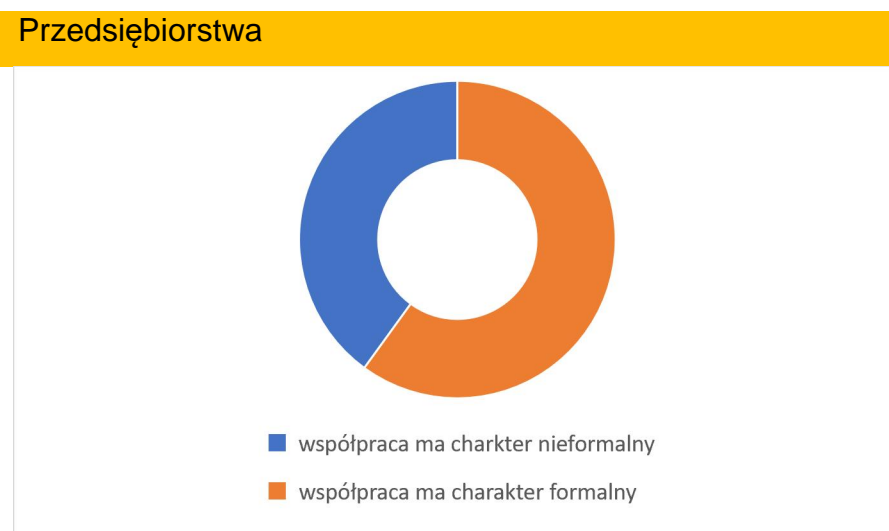
W zakresie wynagradzania studentów podczas realizacji praktyk i staży 52% przedstawicieli szkół wyższych wskazało, że studenci nie otrzymują za taką aktywność wynagrodzenia. Tymczasem w opinii przedstawicieli branży hotelarskiej odpowiedzi negatywnej udzieliło jedynie 20% przedsiębiorstw. Ponadto w przypadku przedsiębiorstw, ani razu nie pojawiła się odpowiedź „tak, w przypadku staży”. Oznacza to, że przedsiębiorcy nie płacą studentom za praktyki wynikające z programu studiów.

Ryc. 20. Charakter współpracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

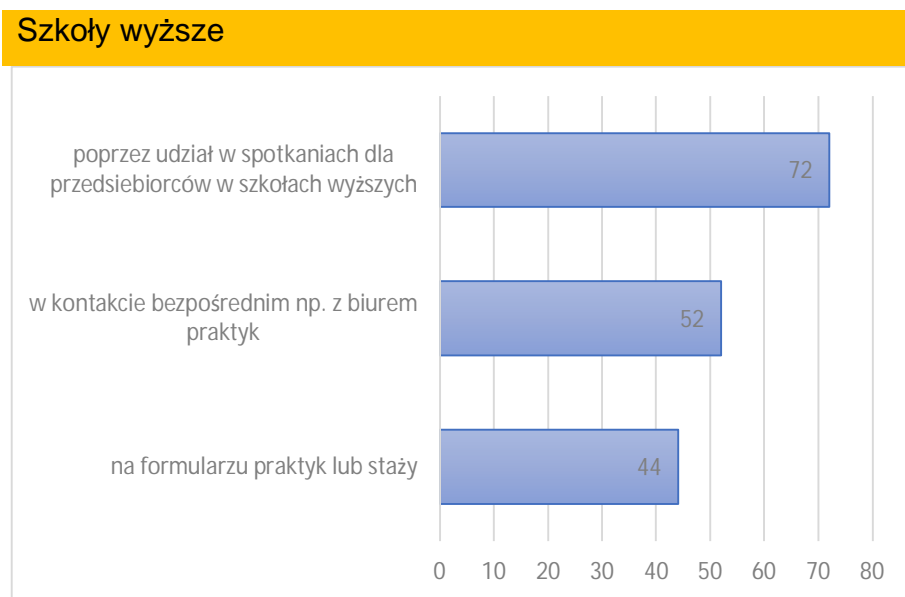
Ryc. 21. Charakter współpracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

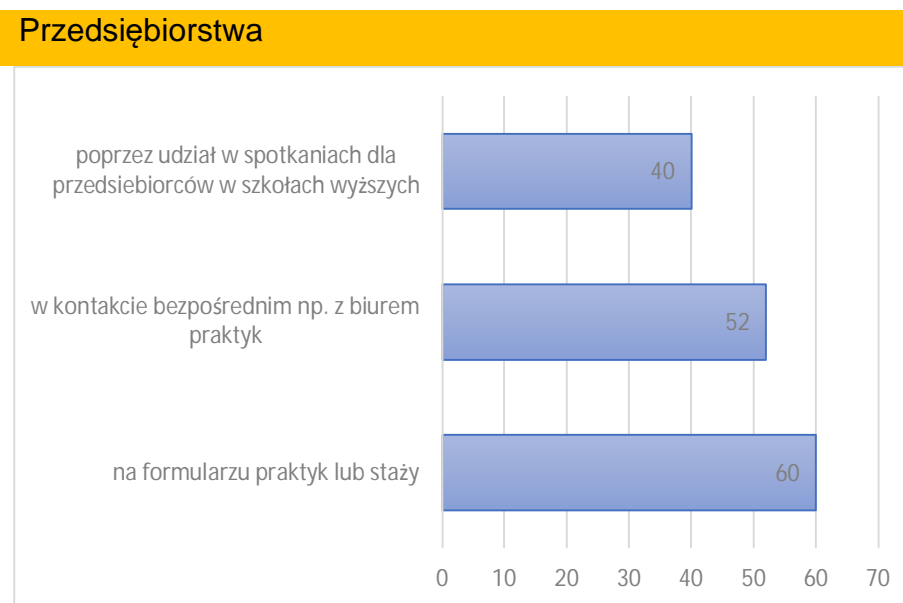
Współpraca pomiędzy podmiotami z reguły przybiera postać formalną lub nieformalną. Przy czym współpraca nieformalna oparta jest z reguły na wypracowanych relacjach pomiędzy współpracującymi podmiotami. W zakresie objętym badaniem zauważono, że szkoły wyższe starają się nawiązać przede wszystkim współpracę formalną (92%), podczas gdy dla przedsiębiorstw ma to mniejsze znaczenie (60%)

Ryc. 22. Najlepsza droga do przyjmowania uwag w zakresie EK*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

Ryc. 23. Najlepsza droga do przyjmowania uwag w zakresie EK*

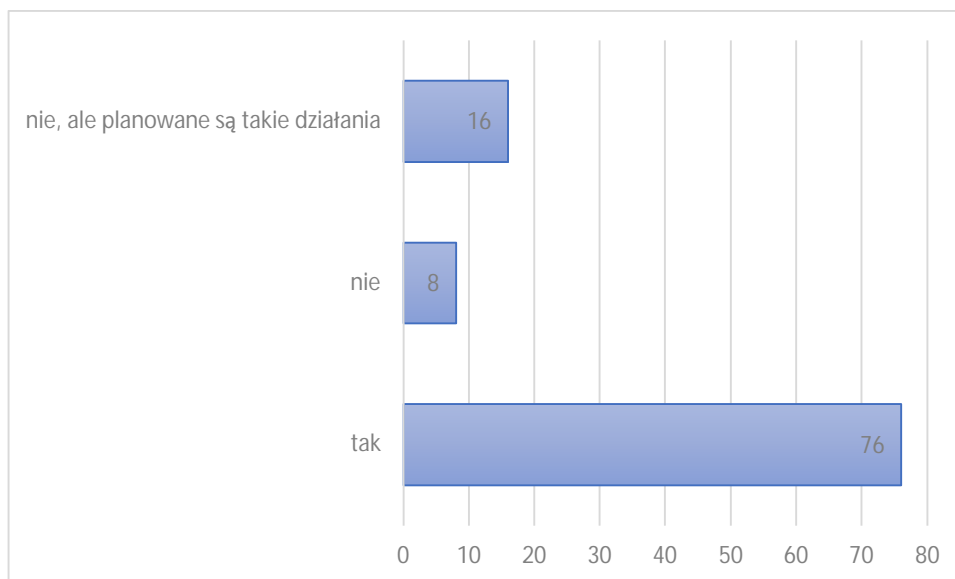

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

*EK-efekty kształcenia

Obie grupy badanych miały także okazję do wypowiedzenia się na temat preferowanej drogi do przyjmowania uwag w sprawie korekty efektów kształcenia. W tym przypadku przedstawiciele sektora szkolnictwa wyższego wskazywano przede wszystkim na udział w przedsiębiorców w spotkaniach organizowanych w szkołach (72%), co wskazuje na bierność szkół w zakresie wychodzenia poza uczelnię. Tymczasem przedstawiciele przedsiębiorstw najchętniej pozostawiali by swoje uwagi na formularzach praktyk i staży (60%). W przyszłości należałoby skupić się na organizacji większej liczby spotkań obu stron, aby zachęcić do bliższego poznania się co w przyszłości przełoży się także na wzrost zaufania do wzajemnych działań.

Ryc. 24. Prowadzenie zajęć przez pracowników przedsiębiorstw w opinii szkół wyższych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

W jednym z pytań próbowano ustalić, czy szkoły wyższe angażują przedstawicieli przedsiębiorstw do prowadzenia zajęć eksperckich, bowiem taka praktyka wydaje się szczególnie interesująca i praktyczna na ostatnim roku studiów, stanowiąc wprowadzenie do praktycznej problematyki branżowej. W wyniku badania ustalono, że w 76% przypadków takie działania są prowadzone, w 16% szkoły wyższe planują takie działania a tylko 8% z nich nie prowadzi takich praktyk.

W badaniu ustalono także, że w opinii przedstawicieli szkolnictwa wyższego terminy i czas trwania praktyk są adekwatne do potrzeb i oczekiwań przedsiębiorców. Tymczasem przedsiębiorstwa określiły ten poziom na 80%. Jednocześnie przedstawiciele przedsiębiorstw oczekują na rynku przede wszystkim absolwentów kierunków: turystyka (80% odpowiedzi), gastronomii (58%), hotelarstwa (40%), zarządzania (32%) i ekonomii (20%).

W prowadzonych badaniach przedstawiciele przedsiębiorstw mieli okazję do swobodnego wyrażenia opinii na temat oczekiwań w zakresie nowej oferty edukacyjnej (cyt.) „Oczekiwania przedsiębiorców są bardzo zróżnicowane, zależne m.in od tego czy przedsiębiorca działa w sposób całkowicie niezależny, czy w

ramach struktur franczyzowych/sieciowych. Różne są również oczekiwania poszczególnych sektorów: biur podróży, sektora usług noclegowych i gastronomicznych, gestorów atrakcji turystycznych itd. Generalnie jednak obserwować można duży nacisk na praktyczne umiejętności, w szczególności dotyczące wykorzystania narzędzi ICT wspierających sprzedaż i obsługę klienta.”

Prezentowane podejście jest spójne z innymi opiniami występującymi na rynku, w tym przede wszystkim w zakresie nacisku na wykorzystanie narzędzi ICT w codziennej pracy zawodowej.

Rozwój technologii informatycznych nie jest związany tylko i wyłącznie z branżą turystyczną, w tym hotelarską, ale dotyczy wielu sektorów usług. Hotelarstwo jest jednak branżą, która nadspodziewanie szybko wdraża wiele technologicznych innowacji. Jak podkreśla M. Nykiel (Neckermann Polska) „touroperatorzy nie są już tylko firmami turystycznymi, ale technologicznymi”. Powszechnie wykorzystywany Booking czy Airbnb to we współczesnym świecie podstawowe narzędzia wykorzystywane w branży, których funkcjonowanie powinien dziś znać każdy absolwent kierunku turystyka (w tym hotelarstwo)³⁰.

b. Identyfikacja barier we współpracy z perspektywy szkół wyższych i przedsiębiorstw

W podjętych badaniach zarówno przedstawiciele szkół wyższych jak i przedsiębiorcy wskazywali powody nie podjęcia współpracy, co zaprezentowano w tabeli nr 9. Jeśli przedstawiciel szkoły wyższej (7 przypadków) lub przedsiębiorstwa (12 przypadków) określił, że nie podejmuje współpracy w zakresie podjętym w niniejszym badaniu jego dalsze odpowiedzi nie były brane pod uwagę w wynikach. Jednocześnie każda ze stron mogła wskazać w cytowanym pytaniu po kilka odpowiedzi (pytanie wielokrotnego wyboru).

³⁰ Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019.

Tab. 9. Powody nie podejmowania współpracy wskazywane przez obie strony

Szkoły wyższe	Przedsiębiorstwa
<ul style="list-style-type: none"> · uważam, że współpraca nie jest potrzebna z punktu widzenia funkcjonowania uczelni, którą reprezentuję – 6 wskazań · brak pracownika administracyjnego, który mógłby za taką współpracę odpowiadać – 4 wskazania 	<ul style="list-style-type: none"> · uważam, że współpraca nie jest potrzebna – 12 wskazań · nie znam zasad i możliwości takiej współpracy – 5 wskazań · niska jakość studentów podczas praktyk i staży – 3 wskazania · problemy z przyjmowaniem studentów na praktyki i staże wynikające z wymaganej przy współpracy dokumentacji – 3 wskazania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania

W jednym z postawionych w kwestionariuszu ankiety pytań przedstawiciele szkół wyższych jak i przedsiębiorcy mieli okazję do swobodnej wypowiedzi w zakresie barier we współpracy. Niestety przedsiębiorcy rzadziej niż przedstawiciele szkół wyższych wypowiadali się na temat barier tj. wskazali następujące bariery:

- „brak komunikacji w zakresie staży i praktyk”,
- „brak informacji o tworzeniu nowych kierunków” (w domyśle specjalności),
- „zbyt mało informacji na temat praktyk i staży ze strony uczelni. Studenci nie przykładają się do pracy ze względu na brak wynagrodzeń”.

Natomiast przedstawiciele szkolnictwa wyższego zdefiniowali następujące bariery współpracy (cyt.):

- „brak czasu przedsiębiorców na spotkania z uczelnią”, „przedsiębiorcy nie mają czasu na zajęcie praktykantami, branża turystyczna nie zgłasza potrzeb na badania istotnych problemów”, „brak czasu”, „obciążenie inną działalnością na uczelni uniemożliwia większe zaangażowanie się we współpracę” (sformułowanie powtarzające się kilkukrotnie w różnych konfiguracjach

- „zbyt wysokie wymagania wobec studentów. Ciągła krytyka programów studiów”.
- „płatne staże i praktyki oferują wyłącznie przedsiębiorcy spoza Polski. Co więcej, do współpracy z tymi podmiotami studenci dodatkowo są motywowani poprzez udział w programie Erasmus+, praktyki. Oferta polskich przedsiębiorców dla studentów sprawnie komunikujących się w językach obcych jest całkowicie nieatrakcyjna. Co więcej, przedsiębiorcy (z nielicznymi wyjątkami) nie chcą traktować współpracy z uczelnią kompleksowo. Interesuje ich wyłącznie student jako darmowa siła robocza (praktykant), ewentualnie student jako przyszły potencjalny pracownik. Trudno rozmawia się natomiast z przedsiębiorcami jako partnerami w realizacji wspólnych projektów naukowych czy wdrożeniowych. Oczywiście ograniczenia przedsiębiorstw niezależnych i sieciowych mają zupełnie inny charakter. W pierwszym przypadku chodzi raczej o brak wiedzy i świadomości korzyści z takiej współpracy. W drugim - ciężar działalności badawczo-rozwojowej przeniesiony jest na właściciela sieci, najczęściej zagraniczne przedsiębiorstwo współpracujące z zagranicznymi uczelniami.”,
- „brak pracownika w przedsiębiorstwie który zajmował by się tylko praktykantami i kontaktem z uczelnią”,
- „najczęstszym motywem współpracy jest realizowanie projektu finansowanego ze źródeł zewnętrznych. Pisząc o projektach, mam na myśli zarówno projekty b+r, jak i projekty o charakterze dydaktycznym. Zakończenie finansowania projektu najczęściej powoduje ustanie współpracy. W przyszłości należałoby zadbać o wskaźnik trwałości projektu wyrażany także podtrzymaniem współpracy”.
- „przedsiębiorca nie ma żadnej wymiernej korzyści ze współpracy ze szkołą wyższą”.

Przedstawione powyżej cytaty były podstawą do przygotowania zestawienia opisanych w literaturze barier w odniesieniu do wyrażonych opinii a także wyników badań, co zaprezentowano w tab. nr 10.

Tab. 10. Weryfikacja klasyfikacji barier podejmowania współpracy przez uczelnie i przedsiębiorstwa według miejsca ich występowania w relacji pomiędzy szkołami wyższymi a branżą hotelarską

Lokalizacja barier współpracy	Identyfikacja barier	Weryfikacja w badaniach (tak/nie/brak danych)
Uczelnie i przedsiębiorstwa	· brak zainteresowania współpracą (SK)	· nie stwierdzono
	· niezrozumienie potrzeb partnerów (SK)	· nie stwierdzono
	· nadmierna biurokracja podczas inicjowania współpracy (B)	· brak danych
	· problemy z zarządzaniem prawami własności intelektualnej (B)	· brak danych
Uczelnie	· konflikt interesów (SK)	· nie stwierdzono
	· niekorzystny wpływ na sytuację pracowników i/lub studentów (SK)	· nie stwierdzono
	· procedury i biurokracja (B)	· nie stwierdzono
	· niechęć pracowników do współpracy (SK)	· brak danych
	· słabe przygotowanie kandydatów na studia (SK)	· stwierdzono
	· ryzyko finansowe (F)	· brak danych
	· obciążenie pracowników inną działalnością badawczą i/lub dydaktyczną (SK)	· stwierdzono

	<ul style="list-style-type: none"> obawy przed faworyzowaniem rozwiązań konkretnego przedsiębiorcy (SK) 	<ul style="list-style-type: none"> brak danych
	<ul style="list-style-type: none"> brak zaplecza instytucjonalnego do obsługi współpracy (B) 	<ul style="list-style-type: none"> stwierdzono
Przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> zachowanie poufności (SK) 	<ul style="list-style-type: none"> brak danych
	<ul style="list-style-type: none"> trudności w wycenie wartości współpracy (F) 	<ul style="list-style-type: none"> brak danych
	<ul style="list-style-type: none"> brak możliwości ponoszenia dużych nakładów na projekty badawczo-rozwojowe (F) 	<ul style="list-style-type: none"> nie stwierdzono
	<ul style="list-style-type: none"> niewielka skłonność do podejmowania działań innowacyjnych (SK) 	<ul style="list-style-type: none"> nie stwierdzono
	<ul style="list-style-type: none"> brak znajomości modeli i wzorców współpracy (B) 	<ul style="list-style-type: none"> stwierdzono
	<ul style="list-style-type: none"> zniechęcenie w wyniku dotychczasowej współpracy (SK) 	<ul style="list-style-type: none"> brak danych
	<ul style="list-style-type: none"> niesprzyjająca kultura organizacyjna przedsiębiorstwa (B) 	<ul style="list-style-type: none"> stwierdzono
	<ul style="list-style-type: none"> przekonanie, że pracownicy nauki nie nadążają za rozwojem i to przedsiębiorstwa mają przewagę w zakresie wiedzy i technologii (SK) 	<ul style="list-style-type: none"> brak danych

Źródło: Bryła P., Jurczyk T., Domański T., klasyfikacja barier współpracy z otoczeniem gospodarczym przez uczelnie wyższe, *Marketing i Rynek* 5/2013, s. 10.

Na podstawie przeprowadzonej analizy opisanej w tab. 9 można wnioskować, że dla barier opisanych w literaturze przedmiotu w:

- 7 przypadkach nie stwierdzono występowania takich barier we współpracy w branży hotelarskiej,
- 5 przypadkach stwierdzono występowania barier we współpracy w branży hotelarskiej tj.:
 - niesprzyjającą kulturę organizacyjną,
 - brak znajomości modeli i wzorców współpracy,
 - brak zaplecza instytucjonalnego do współpracy,
 - obciążenie pracowników inną działalnością badawczą i/lub dydaktyczną,
 - słabe przygotowanie pracowników na studia,
- 9 przypadkach należy pogłębić zakres kolejnych badań, gdyż zarówno przedstawiciele przedsiębiorstw jak i szkół wyższych nie odnieśli się do poruszanych w literaturze barier.

5. Rekomendacje — dotyczące podjęcia przez Sektorową Radę ds. Kompetencji – Turystyka działań mających na celu usunięcie zidentyfikowanych barier

Niniejszy raport w sposób syntetyczny analizuje zidentyfikowane w literaturze przedmiotu bariery współpracy uczelni i przedsiębiorstw i odnosi je do branży hotelarskiej. Pozwala on także na wskazanie podstawowych rekomendacji dla Sektorowej Rady ds. Kompetencji – Turystyka w zakresie działań mających na celu usunięcie zidentyfikowanych barier. Zdaniem autora raportu sprowadzają się one do następujących zaleceń.

1. Zwiększająca się liczba studentów obcokrajowców to także zwiększająca się liczba pracowników zagranicznych, którzy muszą być przygotowani do sprzedaży lub świadczenia usług turystycznych w Polsce. Przygotowanie tej grupy do pracy w branży wymaga znacznej modyfikacji programu kształcenia w zakresie doboru przedmiotów i zapewnienia miejsc do realizacji praktyk zawodowych, prowadzonych nierzadko w języku obcym. Zadaniem SRK-T powinno być stworzenie ogólnopolskiego portalu

internetowego, na którym studenci z branży mogliby znaleźć miejsce odbywania praktyki lub stażu.

2. Badanie, którego wyniki zostały zaprezentowane w niniejszym raporcie powinny zostać rozszerzone o wyniki badań absolwentów dostępne w systemie ELA. Wzorem rankingu Wiadomości Turystycznych, SRK-T mogłaby publikować ranking wysokości wynagrodzeń lub czasu poszukiwania pracy po studiach. Aktualne wnioski badań ekonomicznych losów absolwentów pozwalają stwierdzić, że studenci trybu stacjonarnego zarabiają znacznie mniej niż studenci trybu niestacjonarnego a także dwukrotnie dłużej poszukują pracy. Oznacza to, że pracodawcy w branży poszukują przede wszystkim absolwentów posiadających doświadczenie zdobyte już podczas studiów, co także wzmacnia argument o konieczności większego sformalizowania studiów dualnych.
3. Zwiększająca się podaż usług oferowanych w obiektach 4 i 5***** sprawia, że uczelnie powinny rozważyć możliwość prowadzenia wyspecjalizowanych kursów i szkoleń, po których absolwent będzie jeszcze lepiej przygotowany do pracy w przedsiębiorstwach świadczących usługi hotelarskie, w tym do zaspokojenia stale rosnących wymagań gości hotelowych.
4. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że wśród barier, po obu stronach, dominują bariery biurokratyczne i społeczno-kulturowe, których przezwyciężenie zajmuje znacznie więcej czasu aniżeli barier finansowych czy też biurokratycznych. Działaniem niwelującym taki stan rzeczy powinny stać się cykliczne spotkania obu środowisk inicjowane przez SRK-T. Również bardzo często bowiem na relacje obu środowisk silnie i negatywnie oddziałuje tak zwana luka komunikacyjna, której występowanie wynika zarówno z działalności po stronie nauki jak i biznesu. W przyszłości należałoby skupić się na organizacji większej liczby spotkań obu stron, aby zachęcić do bliższego poznania się co pod wpływem czasu przełoży się także na wzrost zaufania do wzajemnych działań.
5. Dla szkół wyższych najważniejszym postulatem okazała się potrzeba umożliwienia prowadzenia zajęć w siedzibie przedsiębiorstwa (72%

wskazań). Tak duża potrzeba powinna mieć swój wyraz w opracowaniu standardu w zakresie profilu dualnego. Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce „Uczelnia może prowadzić studia dualne, które są studiami o profilu praktycznym prowadzonymi z udziałem pracodawcy. Organizację studiów określa umowa zawarta w formie pisemnej” – (art. 62 ustawy). Niestety to jedyny zapis o studiach dualnych znajdujący się w cytowanej ustawie. Zadaniem SRK-T powinno być wypracowanie standardu kształcenia dla studiów o profilu „dualnym”. Trudno sobie wyobrazić kształcenie na profilu ogólnoakademicki jako studia dualne. SRK-T powinna złożyć wniosek do MNiSW o doprecyzowanie nowego profilu. Standard powinien wymuszać realizację konkretnej liczby godzin w przedsiębiorstwie co wymusiłoby usuwanie barier między obiema stronami.

6. Oferta polskich przedsiębiorców dla studentów sprawnie komunikujących się w językach obcych jest całkowicie nieatrakcyjna. Zadaniem SRK-T powinno być lobbowanie za uregulowaniem kwestii wynagrodzeń dla studentów zakresie praktyk i staży, aby wynagrodzenie było bardziej atrakcyjne.

Bibliografia

- Barczak M., Trendy rozwojowe kształcenia w turystycznym szkolnictwie wyższym oraz zalecenia dla branży, Instytut Turystyki w Krakowie, Kraków 2019.
- Bryła P., Jurczyk T., Domański T., klasyfikacja barier współpracy z otoczeniem gospodarczym przez uczelnie wyższe, Marketing i Rynek 5/2013.
- Dz.U. 2018 poz. 1668 – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.
- Ekonomiczne Losy Absolwentów, www.ela.nauka.gov.pl
- European Innovation Scoreboard 2018.
- GUS, Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 (wyniki wstępne).
- Mała encyklopedia ZSK, www.kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/mala-encyklopedia-ZSK.pdf [dostęp dnia 11.10.2019]
- Markiewicz P., Ratajczak R., Raport z badań fokusowego. Grupa: Przedsiębiorcy, in-LAB, Bydgoszcz 2012 oraz Nieżurawski L., Kuzel M., Szymański P., Pomianowska–Kardaś A., Mroczkowski A., Nowakowska Z., Analiza powiązań

współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko–Pomorskiego, Toruń 2010.

- Matusiak K., Guliński J. (red.), Systemy transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce. Siły motoryczne i bariery, PARP, Poznań-Łódź-Wrocław-Warszawa, 2010.
- Pietras P., Bariery współpracy przy wdrażaniu innowacji w organizacji sieciowej na styku sektora przedsiębiorstw B+R, Organizacja i Zarządzanie, 4(24).
- Pukin P., Współpraca uczelni wyższych z przedsiębiorcami w Polsce – uwarunkowania, korzyści bariery, formy współpracy, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, 2019,
- Rynek hotelarski w Polsce – 2019, Świat Hoteli, Lipiec-Sierpień 2019.
- Sidorkiewicz M., Tokarz-Kocik A., Analiza internetowych ofert pracy oraz poszukiwanych kwalifikacji w hotelarstwie na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, folia Turistica nr 42, AWF Kraków, Kraków 2017.
- Szymański P. (red.), Model funkcjonowania laboratorium inLAB, Bydgoszcz 2012.
- Tomaszewski m., Bariery we współpracy w zakresie innowacji między przedsiębiorcami a pracownikami ze sfery nauki – przegląd literatury, Przedsiębiorczości i zarządzanie, 2019, tom XX, zeszyt 8.

Załączniki

Kwestionariusz ankiety (szkoły wyższe)

Kwestionariusz skierowany jest do szkół wyższych kształcących kadry dla branży hotelarskiej i gastronomicznej. Badanie realizowane jest na potrzeby raportu nt. "Bariery współpracy przedsiębiorców ze szkołami kształcącymi kadry na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej i gastronomicznej", który opublikowany zostanie przez Sektorową Radę ds. Kompetencji - Turystyka. Badanie jest anonimowe. Bardzo proszę o rzetelne odpowiedzi na zadane pytania.

Czy współpracują Państwo z przedsiębiorcami z branży hotelarskiej bądź gastronomicznej? *

- nie (przejdź do kolejnego pytania)
- nie, ale rozważam taką możliwość (przejdź do kolejnego pytania)
- tak (pomiń kolejne pytanie)

Zakres współpracy

Jeśli odpowiedzieli Państwo "nie" - proszę o wskazanie co jest powodem nie podjęcia współpracy?

- uważam, że współpraca nie jest potrzebna z punktu widzenia funkcjonowania uczelni, którą reprezentuję
- brak odpowiedniego wsparcia ze strony Państwa
- brak pracownika administracyjnego, który mógłby za taką współpracę odpowiadać
- nie znam zasad i możliwości takiej współpracy

Jeśli odpowiedzieli Państwo "tak" - proszę o wskazanie w jakich obszarach współpracują Państwo z przedsiębiorcami?

- realizacja praktyk lub staży
- kształcenie dualne
- udział w tworzeniu programów kształcenia
- udział w procesie dyplomowania (np. prace dyplomowe pisane na zamówienie przedsiębiorcy)
- kształcenie podyplomowe
- realizacja części zajęć dydaktycznych w siedzibie przedsiębiorstwa
- udział pracowników przedsiębiorstwa w prowadzeniu zajęć dydaktycznych

Pytania podstawowe

Z jaką częstotliwością podejmowane są kontakty z przedsiębiorcami?

	1 raz w miesiącu	1 raz w semestrze	1 raz w roku akademickim	w sposób ciągły	trudno powiedzieć
w zakresie					

	1 raz w miesiącu	1 raz w semestrze	1 raz w roku akademickim	w sposób ciągły	trudno powiedzieć
praktyk i staży					
w zakresie procesu dyplomowania					
w zakresie efektów kształcenia					
w zakresie współpracy dydaktycznej					
w zakresie realizacji zajęć u przedsiębiorcy					

Jakich kierunków lub obszarów studiów pożądamy przedsiębiorcy w ofercie edukacyjnej szkół wyższych?

Jak oceniają Państwo przygotowanie studentów do realizacji praktyk i staży pod względem:

	bardzo źle	źle	dostatecznie	dobrze	bardzo dobrze	trudno powiedzieć
przygotowanie teoretyczne						
zastosowanie wiedzy teoretycznej w praktyce						

	bardzo źle	źle	dostatecznie	dobrze	bardzo dobrze	trudno powiedzieć
umiejętności językowych						
przygotowania do pracy w zespole						
kultury pracy i postawy zawodowej						

Co powinno zrobić przedsiębiorstwo, aby współpraca była bardziej atrakcyjna dla szkoły wyższej?

- zapewniać lepsze wsparcie w zakresie opieki nad praktykantami i stażystami
- anagżować się w proces dyplomowania (np. zamawiać prace dyplomowe na konkretny temat)
- delegować pracowników do prowadzenia zajęć eksperckich
- umożliwiać prowadzenie zajęć w siedzibie przedsiębiorstwa
- oferować tylko płatne praktyki i staże
- nic - współpraca jest zadowolająca

Jaka forma kształcenia wydaje się Państwu najbardziej optymalna z punktu widzenia szkoły wyższej?

- kształcenie ogólnoakademickie (profil ogólnoakademicki)
- kształcenie praktyczne (profil praktyczny)
- kształcenie dualne (np. część zajęć dydaktycznych odbywa się w siedzibie przedsiębiorstwa)

Jakiego wsparcia oczekuje Państwa szkoła wyższa w zakresie doposażenia bazy dydaktycznej przez przedsiębiorstwo?

- nie planujemy takiego wsparcia

- o tak, w zakresie wyposażenia pracowni patronackiej
- o tak, w zakresie wypożyczenia sprzętu do realizacji zajęć dydaktycznych
- o tak, w zakresie zakupu surowców do realizacji zajęć dydaktycznych

Czy w ramach realizacji praktyk i staży przedsiębiorcy oferują Państwa studentom wynagrodzenie?

- o tak, w przypadku praktyk
- o tak, w przypadku staży
- o nie

Jaki jest charakter współpracy Państwa szkoły wyższej z przedsiębiorcą?

- o nie współpracuję z przedsiębiorcami
- o współpraca ma charakter nieformalny
- o współpraca ma charakter formalny

Czy terminy i czas trwania praktyk i staży są adekwatne do potrzeb i możliwości przedsiębiorców?

- o tak (pomiń kolejne pytanie)
- o nie (przejdź do kolejnego pytania)

Jeśli termin i czas trwania praktyk jest nie adekwatny proszę o wskazanie powodów?

W jaki sposób chcieliby Państwo przyjmować uwagi i propozycje do efektów kształcenia zgłaszane przez przedsiębiorców?

- o na formularzu praktyk lub staży
- o w kontakcie bezpośrednim np. z biurem praktyk
- o poprzez udział w spotkaniach dla przedsiębiorców w szkołach wyższych

Czy przedstawiciele przedsiębiorców prowadzą zajęcia dydaktyczne w Państwa szkole wyższej?

- o tak

- o nie
- o nie, ale planowane są takie działania

Opisz bariery współpracy przedsiębiorców ze szkołami wyższymi (wypowiedź swobodna) *

Metryczka

Typ szkoły wyższej *

- o uczelnia publiczna
- o uczelnia niepubliczna

Profil kształcenia (dotyczy hotelarstwa i gastronomii) *

- o profil praktyczny
- o profil ogólnoakademicki

Stopień studiów

- o studia I stopnia
- o studia II stopnia

Kwestionariusz ankiety (przedsiębiorstwa)

Kwestionariusz skierowany jest do przedsiębiorców z branży hotelarskiej współpracujących lub zainteresowanych współpracą ze szkołami wyższymi. Badanie realizowane jest na potrzeby raportu nt. "Bariery współpracy przedsiębiorców ze szkołami kształcącymi kadry na poziomie wyższym dla potrzeb branży hotelarskiej", który opublikowany zostanie przez Sektorową Radę ds. Kompetencji - Turystyka. Badanie jest anonimowe. Bardzo proszę o rzetelne odpowiedzi na zadane pytania.

Czy współpracują Państwo ze szkołami wyższymi?

- o nie (przejdź do kolejnego pytania)
- o nie, ale rozważam taką możliwość (przejdź do kolejnego pytania)
- o tak (pomiń kolejne pytania)

Jeśli odpowiedzieli Państwo "nie" - proszę o wskazanie co jest powodem nie

podjęcia współpracy?

- uważam, że współpraca nie jest potrzebna z punktu widzenia funkcjonowania organizacji, którą reprezentuję
- brak odpowiedniego wsparcia ze strony Państwa
- brak pracownika, który mógłby za taką współpracę odpowiadać
- nie znam zasad i możliwości takiej współpracy
- niska jakość pracy studentów podczas praktyk i staży
- brak odpowiedniej infrastruktury do realizacji praktyk i staży przez studentów
- problemy z przyjmowaniem studentów na praktyki i staże wynikające z wymaganej przy współpracy dokumentacji

Jeśli odpowiedzieli Państwo "tak" - proszę o wskazanie w jakich obszarach współpracują Państwo ze szkołą wyższą?

- realizacja praktyk lub staży
- kształcenie dualne
- udział w tworzeniu programów kształcenia
- udział w procesie dyplomowania (np. prace dyplomowe pisane na zamówienie przedsiębiorcy)
- kształcenie podyplomowe
- realizacja części zajęć dydaktycznych w siedzibie przedsiębiorstwa
- udział pracowników przedsiębiorstwa w prowadzeniu zajęć dydaktycznych

Studenci jakich kierunków studiów są najbardziej pożądanymi w Państwa przedsiębiorstwie?

- turystyka
- zarządzanie
- ekonomia
- gastronomia
- hotelarstwo

Jakich kierunków lub obszarów studiów według Państwa brakuje w ofercie edukacyjnej szkół wyższych?

Jak oceniają Państwo przygotowanie studentów do realizacji praktyk i staży pod względem:

	bardzo źle	źle	dostatecznie	dobrze	bardzo dobrze	trudno powiedzieć
przygotowanie teoretyczne						
zastosowanie wiedzy teoretycznej w praktyce						
umiejętności językowych						
przygotowania do pracy w zespole						
kultury pracy i postawy zawodowej						

Co powinna zrobić szkoła wyższa, aby współpraca była bardziej atrakcyjna dla Państwa przedsiębiorstwa?

- podnieść poziom kształcenia w zakresie wiedzy
- podnieść poziom kształcenia w zakresie umiejętności
- podnieść poziom kształcenia w zakresie kompetencji społecznych
- zapewniać wsparcie w zakresie opieki nad praktykantami i stażystami
- nic - współpraca jest zadowalająca

Jaka forma kształcenia wydaje się Państwu najbardziej optymalna z punktu widzenia przedsiębiorstwa?

- kształcenie ogólnoakademickie (profil ogólnoakademicki)
- kształcenie praktyczne (profil praktyczny)
- kształcenie dualne (np. część zajęć dydaktycznych odbywa się w siedzibie przedsiębiorstwa)

Czy szkoła wyższa mogłaby liczyć na współpracę z Państwem w zakresie doposażenia bazy dydaktycznej?

- nie planujemy takiego wsparcia
- tak, w zakresie wyposażenia pracowni patronackiej
- tak, w zakresie wypożyczenia sprzętu do realizacji zajęć dydaktycznych
- tak, w zakresie zakupu surowców do realizacji zajęć dydaktycznych

Czy w ramach realizacji praktyk i staży oferujecie Państwo wynagrodzenie dla studentów?

- tak, w przypadku praktyk
- tak, w przypadku staży
- nie

Jaki jest charakter współpracy Państwa przedsiębiorstwa ze szkołą wyższą?

- nie współpracuję ze szkołą wyższą
- współpraca ma charakter nieformalny
- współpraca ma charakter formalny

Czy terminy i czas trwania praktyk i staży są adekwatne do Państwa potrzeb i możliwości?

- tak (pomiń kolejne pytanie)
- nie (przejdź do kolejnego pytania)

Jeśli termin i czas trwania praktyk jest nie adekwatny proszę o wskazanie powodów?

W jaki sposób chcieliby Państwo zgłaszać uwagi i propozycje do efektów kształcenia realizowanych w programach szkół wyższych?

- na formularzu praktyk lub staży
- w kontakcie bezpośrednim z biurem praktyk
- poprzez udział w spotkaniach dla przedsiębiorców w szkołach wyższych

Opisz bariery współpracy przedsiębiorców ze szkołami wyższymi (wypowiedź swobodna) *

Metryczka

Wielkość przedsiębiorstwa

- mikro - do 10 pracowników
- mała - poniżej 50 pracowników
- średnia - poniżej 250 pracowników
- duża - powyżej 250 pracowników

Miejscowość

- do 25 tys. mieszkańców
- od 25 do 50 tys. mieszkańców
- od 50 do 100 tys. mieszkańców
- od 100 do 200 tys. mieszkańców
- powyżej 200 tys. mieszkańców

Numer klasyfikacji PKD: